

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Genderová vyváženost kandidátních listin v komunálních
volbách – případ voleb do zastupitelstev obcí v Plzeňském kraji**

Aneta Kůsová

Plzeň 2023

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

**Genderová vyváženost kandidátních listin v komunálních
volbách – případ voleb do zastupitelstev obcí v Plzeňském kraji**

Aneta Kůsová

Vedoucí práce:

PhDr. Mgr. Petr Jurek, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2023

.....

Poděkování

Chtěla bych poděkovat PhDr. Mgr. Petru Jurkovi, PhD., mému vedoucímu bakalářské práce, za ochotu, lidský přístup, vstřícnost, trpělivost a poskytnutí cenných rad při zpracování mé práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině a přátelům za jejich trpělivost, obětavost a podporu během mého studia.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1. GENDER A TEORIE VYVÁŽENÉ PARTICIPACE	8
1.1. ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ POJMŮ.....	8
1.2. CHÁPÁNÍ GENDEROVÉ VYVÁŽENOSTI Z POHLEDU FEMINISTICKÝCH TEORETIČEK.....	9
1.3. FAKTORY OVLIVŇUJÍ ZASTOUPENÍ ŽEN V POLITICE	12
1.4. MOŽNOSTI ZLEPŠENÍ GENDEROVÉ VYVÁŽENOSTI	13
1.5. PRÁVNÍ UKOTVENÍ ROVNOSTI ŽEN A MUŽŮ V ČR A EU.....	15
1.6. OBEC, KOMUNÁLNÍ VOLBY A KANDIDÁTNÍ LISTINY.....	19
2. ANALÝZA KANDIDÁTNÍCH LISTIN DO ZASTUPITELSTEV ORP V PLZEŇSKÉM KRAJI	23
2.1. GENDEROVÁ VYVÁŽENOST KANDIDÁTNÍCH LISTIN V KOMUNÁLNÍCH VOLBÁCH V JEDNOTLIVÝCH KRAJÍCH ČR	23
2.2. GENDEROVÁ VYVÁŽENOST KANDIDÁTNÍCH LISTIN V KOMUNÁLNÍCH VOLBÁCH V ROCE 2018 A 2022	26
2.3. GENDEROVÁ VYVÁŽENOST KANDIDÁTNÍCH LISTIN V JEDNOTLIVÝCH ORP V PLZEŇSKÉM KRAJI V ROCE 2018	29
2.4. GENDEROVÁ VYVÁŽENOST KANDIDÁTNÍCH LISTIN V JEDNOTLIVÝCH ORP V PLZEŇSKÉM KRAJI V ROCE 2022	33
2.5. CELOSTÁTNÍ POLITICKÉ STRANY KANDIDUJÍCÍ DO ZASTUPITELSTEV ORP V PLZEŇSKÉM KRAJI.....	36
2.6. KOMPARATIVNÍ ANALÝZA GENDEROVÉ VYVÁŽENOSTI KANDIDÁTNÍCH LISTIN DO ZASTUPITELSTEV ORP (2018 A 2022).....	40
2.7. POROVNÁNÍ GENDEROVÉ VYVÁŽENOSTI NA KOMUNÁLNÍ ÚROVNI A CELOSTÁTNÍ POLITIKY	44
ZÁVĚR.....	47
SEZNAM LITERATURY.....	51
RESUMÉ.....	56

SEZNAM ZKRATEK

ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
CEDAW	Convention on Elimination of all kinds of Discrimination Against Women (Úmluva za odstranění všech forem diskriminace žen)
OSN	Organizace spojených národů
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
EIGE	Evropský institut pro rovnost žen a mužů
PSP ČR	Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
ODS	Občanská demokratická strana
SPD	Svoboda a přímá demokracie
Piráti	Česká pirátská strana

ÚVOD

Genderová vyváženost je často diskutovaným tématem po celém světě. Ať už v rámci sociologických výzkumů, právních rovin či v mém případě, ve sférách politických věd. V současnosti existuje mnoho politických hnutí, politických stran či zájmových skupin, které se snaží na problematiku rovnosti žen a mužů upozornit a zároveň se snaží o její podporu. Tento problém je řešen ve většině zemích po celém světě ve všech aspektech společnosti. I z tohoto důvodu se ve své práci věnuji genderové vyváženosti kandidátních listin v komunálních volbách – případ voleb do zastupitelstev obcí v Plzeňském kraji. Pro svou práci jsem si vybrala ORP v Plzeňském kraji – Blovice, Domažlice, Horažďovice, Horšovský Týn, Klatovy, Kralovice, Nepomuk, Nýřany, Plzeň, Přeštice, Rokycany, Stod, Stříbro, Sušice, Tachov (e-PUSA nedatováno). ORP v Plzeňském kraji jsem vybrala z důvodu, že jejich územní členění je rozsáhlé v rámci Plzeňského kraje a pro analýzu je počet ORP dostačující.

Toto téma, popřípadě celkově zkoumání politiky na komunální úrovni, je podle mého názoru velmi důležité, protože právě na komunální úrovni se utváří politika, která je občanům nejbližší a mohou ji ovlivnit. Toto byl taktéž argument přijetí reformy v roce 2002 a přenesení pravomocí na dané obce (Balík 2009: 24). Z tohoto důvodu je zásadní, aby bylo zastoupení žen a mužů v kandidátních listinách vyvážené a došlo tak ke splnění hodnot a principů na obou stranách při řešení problémů v dané obci.

Cílem mé bakalářské práce je zhodnotit a analyzovat situaci genderové vyváženosti kandidátních listin v komunálních volbách do zastupitelstev obcí s rozšířenou působností. Dále zjistím míru genderové vyváženosti kandidátních listin v komunálních volbách do zastupitelstev obcí s rozšířenou působností, a to v období podzimních komunálních voleb do zastupitelstev obcí v Plzeňském kraji v roce 2018 a 2022.

V první kapitole vysvětlím základní pojmy, které jsou pro mou práci zásadní. Vysvětlím pojem pohlaví, gender, genderová rovnost a genderová vyváženost. Ve své práci se dále zaměřím na myšlenky feministek, které se věnují genderové vyváženosti v politice. Dále se také zaměřím na možné aspekty, které vedou k tomu, že v politice se pohybuje více mužů než žen. S tímto souvisí i další podkapitola mé práce, kde uvedu způsoby, jak podpořit vyšší genderovou vyváženost v politice. Důležitým prvkem je taktéž to, zda v ČR existuje právní úprava, která by podporovala genderovou vyváženost v politice. Na právní ukotvení

genderové vyváženosti se zaměřím i na podporu v rámci politiky EU. Dále vymezím strukturu obce, voleb do zastupitelstev obcí a fungování kandidátních listin.

Ve druhé kapitole jsem se rozhodla analyzovat genderovou vyváženost kandidátních listin v komunálních volbách v roce 2018 a 2022. V první řadě porovnám genderovou vyváženost kandidátních listin ORP v Plzeňském kraji s ostatními kraji v ČR. Následující podkapitola se již bude týkat pouze průměrné míry genderové vyváženosti kandidátních listin ORP v Plzeňském kraji v roce 2018 a 2022. Tuto analýzu propojím s věkovými kategoriemi kandidátů a kandidátek v roce 2018 a 2022. Věkové kategorie jsou v mém případě vybrány jako jeden z možných faktorů v rozhodování, zda kandidovat. Ve třetí a čtvrté podkapitole se zaměřím na jednotlivé ORP a jejich genderovou vyváženost kandidátních listin v Plzeňském kraji v roce 2018 a 2022. Zanalyzuji míru genderové vyváženosti těchto kandidátních listin a následně je porovnám s genderovou vyvážeností výsledků voleb do zastupitelstev ORP v Plzeňském kraji. Důležitým faktorem je pořadí kandidátů a kandidátek na kandidátní listině. V tomto případě se zaměřím na poměr zastoupení kandidátů a kandidátek kandidujících z prvního místa na kandidátních listinách. A následně porovnám, kolik kandidátek bylo ve volbách z této pozice zvoleno do zastupitelstva obce. Součástí komunálních voleb jsou i celostátní politické strany. Z tohoto důvodu porovnám jednotlivé kandidátní listiny politických stran a jejich genderovou vyváženost. Dále také zhodnotím genderovou vyváženost kandidátních listin těchto politických stran v roce 2018 a 2022. V předposlední podkapitole provedu komparativní analýzu genderové vyváženosti kandidátních listin jednotlivých ORP. Tato komparace se bude týkat kandidátních listin v roce 2018 a 2022. V rámci této komparace posléze zhodnotím, zda došlo ke zvýšení či snížení genderové vyváženosti v kandidátních listinách v komunálních volbách do zastupitelstev ORP v Plzeňském kraji. Dále zhodnotím, jaké ORP se v roce 2018 a 2022 nejvíce blížily ke genderové vyváženosti a naopak, které kandidátní listiny ORP byly nejvíce genderově nevyvážené. V poslední podkapitole se zaměřuji na genderovou vyváženost PSP ČR, Senátu ČR a Vlády ČR. Porovnávám tedy situaci míry genderové vyváženosti v komunální a celostátní politice.

1. Gender a teorie vyvážené participace

1.1. Základní vymezení pojmů

Velká část společnosti využívá pojmy gender a pohlaví ve špatném významu. V souvislosti s tím následně vysvětlím, jaké jsou mezi těmito pojmy rozdíly a jak jsou chápány, aby nedošlo k problému v záměně.

Pohlaví je dáno biologickými proporcemi, tedy je to pojem biologický. Jedná se o biologické rozdíly mezi mužem a ženou, přesněji v pohlavních orgánech, kojení či těhotenství atd. (Oakley 2000: 20; Koldinská 2010: 20). Gender je dán kulturními a psychologickými aspekty. Gender vychází ze sociálních situací, tedy ze socializace jedince. Gender v sobě nese biologické známky (pojem pohlaví), které ovlivňují socializaci jedince a vytváří tak určité společenské očekávání (genderové role, genderové stereotypy) (Oakley 2000: 20, 121–122; Koldinská 2010: 20). V souvislosti se společenským očekáváním začíná být řešen pojem gender v rámci feminismu, filozofie i práva ve spojitosti rovnosti mužů a žen (Koldinská 2010: 20). Dle mého názoru, právě gender, který vytváří společenské očekávání (genderové stereotypy), velmi ovlivňuje zastoupení žen v politice ať už v parlamentech států nebo právě na komunální úrovni, tedy v zastupitelstvech obcí. Genderová rovnost ve smyslu nediskriminace je jedním ze základních lidských práv. Neznamena to ovšem rovnost ve smyslu „všichni jsme si rovni“. Je tu totiž skutečnost, že každý jsme odlišný, a to ve smyslu charakteru, fyzických predispozic apod. Genderová rovnost vymezuje rovnost mezi mužem a ženou v souvislosti s právy. Genderová vyváženost (kdy můžeme využít spíše synonyma gender balance, balance in participation, equal participation) dle definice dle EIGE (nedatováno a) znamená, že „se očekává, že ženy a muži budou participovat úměrně svému podílu v populaci. V mnoha oblastech se však ženy účastní méně, než by se očekávalo na základě rozdělení v populaci podle pohlaví (nedostatečné zastoupení žen), zatímco muži se účastní více, než se očekávalo (nadměrné zastoupení mužů)“¹.

¹ Přeloženo z angličtiny: „women and men are expected to participate proportionally to their share of the population. In many areas, however, women participate less than what would be expected based on the sex distribution in the population (underrepresentation of women), while men participate more than expected (overrepresentation of men).“ (EIGE nedatováno a).

1.2. Chápání genderové vyváženosti z pohledu feministických teoretiček

Genderová vyváženost je velkou součástí demokracie. Demokracie totiž považuje politickou rovnost jako právo na participaci všech sociálních skupin. Ovšem jsou i případy společností, kdy občané nejeví takový zájem o politiku, ale to neznamená, že se ve společnosti objevuje politická nerovnost (Phillips 2003: 31–32). V současnosti je v politice zastoupeno větší procento mužů. Celkově tento problém pochází z doby, kdy panoval názor, že ženy se o politiku nezajímají. To ale souvisí s tím, že po sňatku byly ženy zastupovány manželem (Phillips 1998: 161). Z mého pohledu, sice dnes již neplatí to, že by se ženy neúčastnily politiky kvůli sňatku či nezájmu participovat, ale především nejsou nastaveny podmínky, které by jim umožnily plnohodnotnou participaci ve stejné míře jako mužům.

Anne Phillips tvrdí, že politická rovnost je základem pro politiku přítomnosti (politics of presence). Politika přítomnosti vyjadřuje opravdovou/reálnou přítomnost zastupitelů (všech skupin v dané společnosti). Dále uvádí, že je nemožné dosáhnout rovnosti, pokud je nějaká skupina ve společnosti dominantnější a využívají svou moc k rozhodování. Je tedy obtížné vyjadřovat a prosazovat své preference, když daná skupina není dostatečně reálně zastoupena v rozhodovacích pozicích. Právě zastoupení v rozhodovacích pozicích je právo všech občanů, ale zároveň je důležité se zabývat tím, zda se nejedná pouze o formální rovnoprávnost či neexistují nějaké překážky skupin, které by jim neumožňovaly plně využít práva na participaci (Phillips 2003: 30, 35).

V rámci společnosti existuje mnoho argumentů pro genderovou rovnost v politice. Například, že přítomnost žen zkvalitní politický život a přinesou do politické arény nové názory či další argumenty, například principy sociální spravedlnosti pohlaví. Anne Phillips jako nejvýznamnější argument považuje to, že je nespravedlivé, aby muži ovládli politiku a rozhodovací pozice, pokud by neexistovaly překážky pro vyváženou participaci ostatních skupin. V případě, že nejsou žádné překážky, tak je spravedlivé přerozdělit pozice v politice mezi skupiny (pohlaví) (Phillips 2003: 63). Dalším velmi relevantním argumentem pro vyváženou participaci v politice (především v dané situaci zvýšení počtu žen v politice) je i fakt, že ženy zastávají odlišné názory a zájmy než muži. V tomto ohledu jde především o to, aby se méně zastoupené skupiny mohly účastnit a podílet se na rozhodování o věcech, které se jich týkají a ovlivňují jejich život. Protože ve vztahu žena – muž, pokud bude v politice dominantní muž, tak nedojde k dostatečnému uspokojení zájmů žen. Důvodem je,

že muži mají odlišné zájmy. Ženy mají kromě odlišných zájmů, také zkušenosti, které jsou v politice potřebné, aby došlo k rovnosti a ke spokojenosti obou skupin. Na to navazuje i argument spojený s péčí o druhé. Na tuto teorie navazuje Jane Mansbridge (Phillips 1998: 142), která uvádí, že aby demokracie fungovala, je nutné přemýšlet ne jako „JÁ“, ale jako „MY“. A právě na principu „MY“ jsou ženy vychovávány, protože ženy propojují své zájmy s ostatními, což vychází z jejich péče o domácnost.

Navýšení žen v politice tak povede k menší soutěživosti, protože budou nakloněny spolupráci, naslouchání druhým či do politiky vnesou jiné hodnoty (Phillips 2003: 73). Dalším velmi zásadním argumentem pro větší zastoupení žen v rozhodovacích funkcích z důvodu prosazování zájmu, není založen na sjednoceném zájmu všech žen, ale spíše je založen na rozdílu zájmu mezi muži a ženami (Phillips 2003: 66, 68–69).

Z mého pohledu, je dalším problémem v současné době to, že ve společnosti existují další genderové identity (zastoupeny v LGBTQI+). Tyto komunity se taktéž hlásí o svá práva, a je pravděpodobné, že v budoucnu se začne řešit nižší zastoupení těchto komunit v rozhodovacích pozicích politiky. Tímto názorem nechci říci, že nemají právo participovat v politice, ale dle mého názoru se jedná o stejnou situaci jako zažívají ženy. Pro tyto LGBTQI+ komunity i ženy jsou překážkou především genderové stereotypy a očekávání. Tento problém ovšem nebude v nejbližší době vyřešen, a to do té doby, než se skutečně vyřeší problém genderové vyváženosti mužů a žen v politice.

Dalším problémem je způsob, jak je formulován požadavek na vyvážené zastoupení mužů a žen. Buďto je požadavek vyváženějšího zastoupení žen a mužů v politice vyjadřován argumentem, že ženy a muži hájí odlišné zájmy a tím dojde v politice ke střetu a k diskusi. Nebo je požadavek formulován jako potřeba vyváženého zastoupení, protože tak dojde v politice ke změnám např. zlepšení tvorby politik nebo vývoj systému v politice. Anne Phillips zastává názoru, že je výhodnější využívat obě formy požadavku, a odkazuje tak na Nancy Fraser, která tvrdí, že „interpretace potřeb je sama o sobě věcí politického boje“² (Phillips 2003: 72–73). Pokud dochází v celé občanské společnosti k diskusi, a není vyvážené zastoupení v rozhodování, tak skupiny nemající relevantní zastoupení a nemohou dostatečně vyjádřit své preference (Phillips 2003: 72). „Změna složení pohlaví/skupin ve

² Přeloženo z angličtiny: „the interpretation of needs is itself a matter of political struggle“ (Phillips 2003: 73).

volených shromážděních je velkou a nezbytnou výzvou pro sociální uspořádání, které systematicky staví ženy do podřízené pozice. Přiblížení se tak ke genderové vyváženosti je jednou z minimálních podmínek pro transformaci politické agendy.“ (Phillips 2003: 82). Anne Phillips upozorňuje, že změna politické agendy nemusí vést nutně k řešení potřeb a zájmů, tak jak by se očekávalo. A to z důvodu, že možné navýšení žen v politice a její důsledky jsou pouze určitou perspektivou, bohužel ne jistotou (Phillips 2003: 82). Podle mého názoru, poté záleží na určitém charakteru zastupitelů a zastupitelek např. sebevědomí žen či hrdost mužů.

Samozřejmě i feministické proudy se zabývají genderovou vyvážeností v politice, a především kritizují skutečnost, že ve společnosti dominuje názor dominantního muže, který nevěnuje takovou pozornost péči o domácnost jako ženy. Proto není problémem mužů participovat na politických záležitostech (Phillips 1998: 6). Například Virginia Sapiro je toho názoru, že v politice jsou přehlíženy feministické zájmy, a to je důsledek nízkého zastoupení žen v politice, protože není možnost tyto zájmy prosazovat (Phillips 1998: 16).

Iris Marion Young pracuje s termínem občanství, kdy tvrdí, že „občanství pro všechny, a všichni stejní občané“³ (Phillips 1998: 401). Iris Marion Young chápe univerzální občanství jako něco, na co má právo každý (občanství je pro všechny) a zároveň přesahuje veškeré rozdíly/odlišnosti ve společnosti (rasa, moc, sociální rozdíly apod.). Univerzální občanství pak definuje rovné postavení ve společnosti pro všechny občany. Z toho plyne, že bychom se měli odklonit od rozdílů, a především dbát na skupinovou reprezentaci, což by vedlo k efektivnější diskusi a sociální spravedlnosti. (Phillips 1998: 19, 401).

Úplně jiným pohled na to má Nancy Fraser, která se zabývá především sociální spravedlností a kterou spojuje s ekonomickými nerovnostmi. Dle jejího názoru je důležité spojit sociální spravedlnost a ekonomické nerovnosti. Následně uvádí, že pokud dojde k uznání rozdílností skupin (rasa, pohlaví apod.) a spravedlivému přerozdělení ekonomických zdrojů, bude to mít pozitivní vliv na genderovou rovnost v politice (Phillips 1998: 430–453).

³ Přeloženo z angličtiny: „Citizenship for everyone, and everyone the same qua citizen“ (Phillips 1998: 401).

1.3. Faktory ovlivňující zastoupení žen v politice

Jako jeden z mála se Pavel Maškarinec zabývá zastoupením žen a mužů v české politice. Dle P. Maškarince (2019) jsou tři hlavní faktory, které mají vliv pro vstup žen do politiky.

Prvním z nich je *socioekonomický faktor*, který ovlivňuje reprezentaci žen například prostřednictvím míry vzdělání, zaměstnání či věku. Občané s vyšším vzděláním se více zajímají o politiku a kladou důraz na zapojení v politice. Pokud mají ženy vyšší vzdělání, tak mají větší možnost zapojit se do ekonomického rozvoje, který vede k participaci žen ve veřejném sektoru. V tomto případě, pak ženy mohou ztrácet zájem o tradiční hodnoty (zakládání rodiny), snižuje se porodnost či se zabývají více kariéerním růstem, a to vede k vyššímu zastoupení žen v politice. Ekonomický faktor, zaměstnanost, vede k tomu, že ženy mají více pracovních zkušeností (např. obchodní či právní praxe), které následně využijí pro vstup do politiky (Maškarinec 2019: 21–23).

Druhý faktor je *kulturní*, a to především náboženské hodnoty a postoje veřejnosti ke genderové rovnosti. V obcích, kde dochází k sekularizaci a modernizaci společnosti, se setkáváme s vyšší participací žen v politice a vede to k větší genderové rovnosti/vyváženosti⁴ (Maškarinec 2019: 31). Za kulturní faktor můžeme považovat i volební chování, které je ovlivněno genderovými stereotypy⁵. Muži (voliči) spatřují u mužských kandidátů kvalifikovanější schopnosti, které jsou jim společensky stanoveny. Na druhou stranu ženy preferují volbu stejného pohlaví, protože se s ostatními ženami identifikují (Kouba – Nálepová – Filípec 2013: 385).

Třetí *politicko-institucionální faktor* působí na reprezentaci žen z hlediska typu volebního systému, volebního obvodu, existencí genderových kvót, počtu volených zastupitelů v dané obci, počet kandidujících žen v rámci strany na lokální úrovni. (Maškarinec 2019: 33). Co se týče genderových kvót, které jsou v současné době velmi diskutovány, není jednoznačně dané, že vedou k nárůstu počtu žen v politice. V ČR nejsou přijaty genderové kvóty v rámci politického systému, ale každá politická strana má možnost přijmout vlastní stanoviska

⁴ Náboženské hodnoty, především katolicismus, totiž sami o sobě vedou k uznávání tradičních genderových rolích, což je důvod menšího zastoupení žen ve veřejných funkcích (Maškarinec 2019: 31).

⁵ „Genderové stereotypy: zjednodušující a zaujaté předpoklady týkající se vlastností, názorů a rolí žen a mužů ve společnosti, v zaměstnání a rodině.“ (ČSÚ nedatováno).

v rámci vnitrostranických směrnic. V ČR tak pouze ČSSD přijala v roce 2015 opatření v podobě vnitrostranických kvót (zrušeny v roce 2019). KSČM se řídí doporučením, kdy z 5 kandidátů bude zastoupena nejméně 1 žena. Politická strana Zelení následně požaduje zastoupení 1/3 žen v rozhodovacích pozicích. Jde tedy říci, že v ČR nejsou vytvořena opatření pro vyvážené zastoupení žen a mužů vůči politickým stranám (Maškarinec 2019: 47, Maškarinec – Bláha 2020: 6; Kouba – Nálepová – Filipec 2013: 377). Dalším takovým důvodem nižšího zastoupení žen v politice je struktura/mechanismy výběru kandidátů v rámci politických stran, a to souvisí s individuálními charakteristikami kandidátů i s ideologií a velikostí politických stran. Jednou z možností, jak se projevuje podprezentace žen v politice je umístění na kandidátních listinách. Ženy jsou znevýhodněny, když kandidují na spodních místech kandidátních listin, což vede k nižší šanci být zvolen. Samozřejmě kandidát kandidující na předních místech má větší šanci zvolení do funkce. Ovšem jsou i další způsoby, které ovlivňují zastoupení žen – velikost politické strany, vnitrostranické struktury a ideologie politické strany. Větší strany jsou pro ženy příležitostí získat přední pozice na kandidátních listinách, na rozdíl od menších stran, kde je to menší šance (Kouba – Nálepová – Filipec 2013: 372–375).

1.4. Možnosti zlepšení genderové vyváženosti

V ČR působí nezisková organizace Fórum 50 %⁶, „která podporuje vyrovnané zastoupení žen a mužů v politice a rozhodovacích pozicích.“ (Fórum 50 % nedatováno a). Dle Fórum 50 % (nedatováno b: 1–2) je v politice přibližně 20 % žen, podle organizace však důvodem není nezáměr o politiku či veřejný sektor, ale ve společnosti stále přetrvávají překážky, které ženy musí překonat pro vstup do politiky. Jsou 3 překážky, které musí žena překonat, individuální (míra sebevědomí), společenské (genderové stereotypy) a institucionální (volební systém) (Fórum 50 % nedatováno b: 13). Přesně tyto 3 překážky jsem již dříve představila z pohledu Maškarince, takže je již blíže představovat nebudu. Ovšem Fórum 50

⁶ Fórum 50 % uvádí: „Přinášíme nové vize, přístupy a návrhy, které pomáháme přenášet do praxe. Motivujeme ženy ke vstupu do politiky, podporujeme aktivní političky a ženy ve vedoucích pozicích, pracujeme s politickými stranami a dalšími aktéry na konkrétních opatřeních. Naším hlavním principem je nadstranickost.“ (Fórum 50 % nedatováno a).

% se snaží přijít i s možnými cestami, jak odstranit míru těchto překážek. Jedním ze základních předpokladů pro vyváženost je zapojení institucionálního faktoru například v podobě genderových kvót, které v ČR nejsou zavedeny. Dále navrhuje, aby muži byli více začleněni do péče o děti či domácnost (společenský faktor), zastupitelstva i politické strany by mohli nabízet hlídání dětí v době zasedání apod. Co se týče individuálního faktoru, zde organizace navrhuje různé typy vzdělávání, mentoring či vytvoření skupin, pro podporu žen v politice (Fórum 50 % nedatováno b: 13).

Fórum 50 % (nedatováno c) uvádí 9 způsobů, jak podpořit ženy k vstupu do politiky a k zvýšení vyváženosti v politice:

- 1) *Vytvoření databázi* možných kandidátek, které by uváděly údaje o kandidátce (vzdělání, zkušenosti, kvalifikace, dovednosti či zájem o pozici). Tyto databáze by pomohly ženám či jiným znevýhodněným skupinám působit ve veřejné funkci. A dále by to zamezilo „výmluvám“ politických stran, že ženy o politiku nemají zájem.
- 2) *Zavedení transparentních pravidel* ze strany politické strany, které umožňují všem se účastnit bez známek diskriminace. Vznikla by tak podpora vnitrostranické demokracie a vedlo by to i k rovnému přístupu ve volbě mezi mužem a ženou.
- 3) *Mentoring*, vedený zkušenými političkami, které by mohly předat své zkušenosti ostatním ženám.
- 4) *Sítování* by napomohlo vytvářet kontakty mezi ženami, které by mohly následně navázat spolupráci, sdílet informace a zkušenosti.
- 5) *Opatření, která podpoří sladit osobní život a politickou kariéru* např. zajištěním hlídání dětí v době schůze či online meetingy.
- 6) *Vzdělávání členstva politické strany* v rovných příležitostech a důležitosti vyváženého zastoupení, které následně vede k demokratičnosti, reprezentace všem skupin obce či hájení témat všech občanů.
- 7) *Využívání správného genderového jazyka*. Nepoužívat pouze označení mužského rodu, ale obou rodů např. poslanci a poslankyně. Používání pouze mužského rodu ovlivňuje myšlení společnosti.
- 8) *Zviditelnit ženy kandidující do politiky*. Ženy sice pracují v politických stranách, ale tato práce není navenek dostatečně vidět. Je důležité, aby jejich práce byla oceněna

a představovala tak motivaci pro ostatní ženy, které přemýšlejí o politice jako o mužském „území“.

9) *Spolupráce s kvalifikovanými lidmi* (experti, expertky či neziskové organizace), kteří se zabývají a podporují rovnost žen a mužů v politice.

1.5. Právní ukotvení rovnosti žen a mužů v ČR a EU

ČR zatím nepřijala žádný zákon, který by prosazoval vyváženou reprezentaci mužů a žen v politice či jiných odvětví společnosti⁷. V rámci české legislativy není ani rovnost žen a mužů definována jako agenda, která by spadala pod určitý ústřední orgán státní správy. (Úřad vlády ČR 2021: 93). Důležité je zmínit, že ani na úrovni samosprávy, jako jsou kraje a obce, není vyřešena procesní stránka podpory rovnosti žen a mužů, která by byla legislativně opatřena. „Kraje a obce jsou k podpoře genderové rovnosti motivovány zejména prostřednictvím soutěže Ministerstva vnitra (resp. Institutu pro veřejnou správu) s názvem Úřad na cestě k rovnosti. Dalším motivačním nástrojem je Evropská charta za rovnost žen a mužů na úrovni života ve městech a obcích. Ta představuje konkrétní návod pro prosazování rovnosti žen a mužů na lokální úrovni, ke kterému je možné se přihlásit. Přestože Rada evropských měst a regionů chartu přijala již v roce 2006, dosud se k ní připojily jen tři české obce⁸.“ (Úřad vlády ČR 2021: 96). Lze předpokládat, že tyto motivace ze strany Ministerstva vnitra ČR, tak i ze strany Evropské charty za rovnost žen a mužů na úrovni života ve městech a obcích, vedou k větší genderové vyváženosti v obcích a krajích, protože z dostupných dat, které budu následně analyzovat plyne, že obce a kraje mají největší zastoupení žen v zastupitelstev (Úřad vlády ČR 2021: 38). Z výše uvedených skutečností, ale nevyplyvá, že v české společnosti a politice se tímto problémem nezabývají jiné orgány.

⁷ Ovšem některé členské státy EU již toto opatření zavedly v rámci jejich legislativy – zákonu o genderové rovnosti. Jedná se například Belgie, Španělsko, Makedonie, Srbsko, Slovinsko a Portugalsko. Tyto zákony nezaručují jistotu vyvážené reprezentace žen a mužů (Fórum 50 % nedatováno e). Podle mého názoru, tato skutečnost, že kvóty nejsou stoprocentní jistotou k dosažení cíle rovnosti žen a mužů, může ovlivňovat ostatní země, které stále nepřijaly podobná legislativní opatření v podobě genderových kvót.

⁸ Staňkovice (Ústecký kraj; připojení v roce 2009), Záluží (Středočeský kraj; připojení v roce 2010) a Milotice (Jihomoravský kraj; připojení v roce 2010) (European Charter for Equality nedatováno).

Záležitosti ohledně rovnosti žen a mužů spadají v ČR pod Úřad vlády, který tuto legislativu deleguje na Odbor rovnosti žen a mužů. Dále zde funguje Rada vlády pro rovnost žen a mužů, která je poradním orgánem vlády ČR. Ta se zaměřuje plnění mezinárodních závazků v rámci rovnosti žen a mužů (např. Úmluva OSN o odstranění všech forem diskriminace žen a dalších), zjišťuje problémy ve společnosti týkající se rovnosti žen a mužů, doporučuje nové postupy v rámci jednotlivých politik spojená s rovností žen a mužů, hodnotí efektivitu vydaných návrhů apod. Výbory a pracovní skupiny, které se zabývají specifickými tématy⁹ v rámci rovnosti žen a mužů, pracují pod Radou vlády (Fórum 50 % nedatováno d: 15–19; Úřad vlády ČR 2021: 92). Z toho plyne, že i když ČR nepřijala žádné genderové kvóty rovnosti žen a mužů, vnímá současné problémy ve společnosti. Díky těmto orgánům, výborům a pracovním skupinám se do české legislativy následně dostává zastání, i v případě, že to není efektivní, jak by si ostatní přáli a očekávali. I přesto je ČR kritizována, že nevěnuje agendě rovnosti žen a mužů dostatečnou finanční podporu a personální zajištění¹⁰. V ČR byl přijat antidiskriminační zákon, který neudává určité procento zastoupení na určitých pozicích apod., ale zakazuje diskriminaci na základě věku, vzdělání, rodinnému stavu, náboženského vyznání či pohlaví. Společně s antidiskriminačním zákonem v ČR existují právní předpisy, které navádějí orgány veřejné správy k podpoře rovnosti žen a mužů (školský zákon – vzdělávání v oblasti principu rovnosti žen a mužů, politika zaměstnanosti – stanovuje opatření v rámci podpory rovného jednání s muži a ženami (Úřad vlády ČR 2021: 93). V ČR je uplatňována metoda tzv. *gender mainstreaming*¹¹. Gender mainstreaming je určitá forma

⁹ Pod Radu vlády pro rovnost žen a mužů spadají tyto výbory a pracovní skupiny – Výbor pro institucionální zabezpečení rovnosti žen a mužů; Výbor pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách; Výbor pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v politice a rozhodovacích pozicích; Výbor pro sociální politiku, rodinu a péči Rady vlády pro rovnost žen a mužů; Pracovní skupina muži a rovnost žen a mužů; Pracovní skupina k porodnictví; Pracovní skupina pro otázky romských žen; Pracovní skupina k dotačnímu programu Podpora veřejně prospěšných aktivit v oblasti rovnosti žen a mužů (Vláda České republiky nedatováno).

¹⁰ V roce 2016 takto kritizoval Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen ČR za „nepřijetí odškodňovacího mechanismu pro oběti nezákonných sterilizací, pomalý pokrok při odstraňování rozdílů v příjmech žen a mužů, přetrvávající nízké zastoupení žen v politice a rozhodovacích pozicích či zvyšující se chudobu samoživitelek (Úřad vlády ČR 2017: 49).

¹¹ Přesnější definice gender mainstreamingu zveřejněná Úřadem vlády ČR (2021: 12) je, že „označuje systematické začleňování genderového hlediska do všech fází přípravy, provádění, sledování a hodnocení

zohledňování rovnosti žen a mužů v nově navržené legislativně a vládní politice. Například pokud jsou předkládány některé návrhy týkající se fyzických osob, tak se vyžaduje zhodnocení aktuální situace v rovnosti žen a mužů a možné dopady předkládaného řešení diskriminace a rovnosti žen a mužů. ČR se následně zavázala, již dříve jsem tuto úmluvu zmínila, k Úmluvě o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW), která byla vytvořena ze strany OSN (Fórum 50 % nedatováno d: 15–19).

ČR je od 1. května 2004 členem EU. S touto skutečností nastává i povinnost přijímat opatření vydaná EU a snažit se je implementovat do českého politického prostředí. V rámci EU jsou následně zřizovány komise, které se na dané problémy zaměřují (Blížkovský – Strejček – Lacina 2016).

Celkově EU ve Smlouvě o fungování EU uvádí, toto: „Při všech svých činnostech usiluje Unie o odstranění nerovností a podporuje rovné zacházení pro muže i ženy“ (EUR-Lex 2016: 53). Z tohoto plyne, že veškeré legislativní záležitosti jsou vytvářeny s ohledem na problematiku rovnosti žen a mužů, diskriminace a možnosti vyvážené reprezentace žen a mužů. Což je uplatňováno i v ČR viz. výše. V návaznosti na postavení principů EU, Evropská komise vydala strategii pro rovnost žen a mužů na období 2020–2025. Kde se uvádí, že „Genderová rovnost je základní hodnotou EU, základním právem a hlavní zásadou evropského pilíře sociálních práv.“ (EUR-Lex 2020: 1). Důvodem, proč je genderová rovnost, ale i vyváženost, důležitá je prostý. Vyvážené zastoupení totiž přispívá k zvyšování produktivity, což je pro současnou situaci důležité, pokud dochází k modernizaci technologií apod. Tedy genderová vyváženost je důležitá v politice, protože současně ovlivňuje další odvětví společnosti jako je např. ekonomika. V současné době zatím žádný členský stát EU nedocílil genderové rovnosti, ale tomuto tématu se věnuje EIGE (EUR-Lex 2020: 1). Cílem této strategie je „aby se Evropa stala místem, kde si budou ženy a muži rovni, kde genderově podmíněné násilí, diskriminace na základě pohlaví a strukturální nerovnost mezi ženami a muži bude pouhou minulostí. Místem, kde si ženy a muži a dívky a chlapci v celé své diverzitě budou rovni, kde si budou moci *svobodně* vybrat svoji životní cestu, místem, kde budou mít rovné možnosti *uspět* a kde se budou moci stejnou měrou podílet na formování

politik, regulačních opatření a programů vynakládání prostředků z rozpočtu, s cílem prosazovat rovnost žen a mužů a zamezovat diskriminaci.“

evropské společnosti a na jejím *vedení*.“ (EUR-Lex 2020: 2). Tohoto cíle chtějí docílit prostřednictvím cílených opatření a využitím gender mainstreamingu (viz. výše). Veškerá agenda bude zpracovávána s ohledem na prosazování a podporování genderové rovnosti (EUR-Lex 2020: 2). Dle Evropské komise (EUR-Lex 2020: 5) je hlavním problémem přetrvávání genderových stereotypů, které stále prostupují a ovlivňují společnost. Zároveň je velmi pozitivní, že si EU a členské země uvědomují, že zastoupení či kandidatura žen do rozhodovacích a vedoucích pozic v politice je stále podprezentovaná. Samozřejmě dlouhodobé zastoupení mužů na vysokých politických pozicích ovlivňuje budoucí vývoj genderového zastoupení. Je nutné tedy, aby se na rozhodování a vedení podílely muži i ženy. Což povede právě k pluralitě názorů a taktéž k podpoře dobře fungující demokracii (EUR-Lex 2020: 14).

V rámci EU existuje agentura EIGE, která se zabývá tématem rovnosti žen a mužů. Cílem EIGE je uvést do praxe a prosazovat rovnost žen a mužů. Pro EU je tato agentura důležitá, protože analyzuje situaci rovnosti v členských zemích a tím přispívá k vytváření politik s ohledem na genderovou rovnost (EIGE nedatováno b). EIGE využívá pro analýzu index genderové rovnosti – práce, peníze, vzdělání, čas, moc, zdraví a násilí. Index využívá skóre od 1 do 100, přičemž skóre 100 vyznačuje zemi, která dosáhla 100% rovnosti žen a mužů. EIGE zveřejňuje pořadí zemí na základě míry rovnosti žen a mužů jednotlivých domén indexu (EIGE nedatováno c).

ČR se v roce 2020 (data obsažená v analýze EIGE jsou převážně z roku 2018) se umístila na 23. místě v rovnosti žen a mužů v politice (skóre 40) z 28¹². Nejlépe v rovnosti žen a mužů v politice se umístilo Švédsko (skóre 94,9) a EU byla zařazena na 12. místo (skóre 56,8) (EIGE nedatováno d).

V roce 2022 byla vydaná poslední analýza, která se týkala rovnosti žen a mužů v politice. ČR si polepšila o 2 místa a umístila se na 21. místě (skóre 45,4) a EU na 11. místě (skóre 60,2) (EIGE nedatováno e). Je tedy vidět, že se situace zastoupení žen v politice zlepšuje, ale i tak se ČR pohybuje na dolních pozicích v rámci EU, což vede k myšlence, jak by se to dalo změnit a co bychom měli zlepšit, abychom se přiblížili k rovnosti žen a mužů.

¹² Do analýzy rovnosti žen a mužů v politice je zapojena i samotná EU, jakožto politický orgán (EIGE nedatováno d; EIGE nedatováno e).

Tato kapitola přiblížila důvody, které vedou či ovlivňují nízké zastoupení žen v politice, což vede ke genderové nevyváženosti v politice. Tyto důvody se následně mohou promítnout i v kandidátních listinách a jejich genderové vyváženosti. Ale taktéž upozornila i na pravděpodobné nástroje, které momentálně nejsou využívány, ale mohly by podpořit větší genderovou vyváženost na všech úrovních v politice (např. kvóty).

1.6. Obec, komunální volby a kandidátní listiny

Obec by měla pro svou existenci splňovat základní znaky jako je území, obyvatelstvo, orgány vykonávající záležitosti obce, právní suverenitu, disponování vlastním majetkem a hospodaření s rozpočtem obce (Koudelka 2007: 94). Obec, dle zákona o obcích (Zákon č. 128/2000 Sb., §1), „je základním územním samosprávným společenstvím občanů; tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce.“ Obec tedy můžeme definovat jako samostatnou jednotku, která je důležitou součástí státu a jeho územního členění. Dále jsou obce tzv. územními samosprávnými celky spadající do územního celku krajů, které jsou zároveň vyššími územními celky samospráv a přenášejí tak svou část působnosti na místní samosprávy, v tomto případě na ORP a obce s pověřeným úřadem (Horzinková 2008: 88–89; Kopecký – Průcha – Havlan – Janeček 2016: 2).

Územní samospráva v rámci ČR (obce) je oprávněna jednat v rámci vymezených pravomocí nezávisle a samostatně. Obec není schopna jednat o záležitostech jako celek, a proto zřizuje své vlastní samosprávné orgány, které následně vykonávají veškeré záležitosti obce (Balík 2009: 12).

Zákon o obcích (obecní zřízení) v §5 odst. 1 (Zákon č. 128/2000 Sb.) uvádí, že základním subjektem pro samostatné spravování obce je zastupitelstvo obce. Dále je v zákonu č. 128/2000 Sb., §5 odst. 1 uvedeno, že v obci jsou zřízeny i další orgány jako obecní úřad, starosta a zvláštní orgány obce.

Zastupitelstvo obce je „nejvyšším samosprávným orgánem a zastupitelským sborem obce a od něho je odvozováno postavení dalších orgánů obce“ (Kopecký – Průcha – Havlan – Janeček 2016: 161). Jedná se tedy o základní orgán obce, z kterého se dále volí členové do ostatních obecních orgánů. Zastupitelstvo obce je složeno z více osob, jejichž počet je

odvozen z počtu obyvatel dané obce a velikosti volebního obvodu¹³ (Zákon č. 128/2000 Sb., §68 odst. 1). Nejméně může být zvoleno 5 zastupitelů a horní hranice je 55 členů zastupitelstva obce (viz. Tabulka 1).

Tabulka 1– Počet členů zastupitelstva obce dle počtu obyvatel dané obce

Počet obyvatel	Počet volených zastupitelů
do 500	5 až 15
nad 500 do 3 000	7 až 15
nad 3 000 do 10 000	11 až 25
nad 10 000 do 50 000	15 až 35
nad 50 000 do 150 000	25 až 45
nad 150 000	35 až 55

Vytvořeno autorem (Zákon č. 128/2000 Sb.)

Členové zastupitelstva obce jsou voleni občany dané obce v přímých volbách na čtyři roky jako celek. Zvolený zastupitel má právo například předložit svůj návrh zastupitelstvu či dalším orgánům obce např. na jednání zastupitelstva, dále má právo vznášet připomínky a dotazy. Dále jako zvolený zástupce občanů obce má povinnost se účastnit jednání zastupitelstva a dalších orgánů obce, bránit občany a jejich zájmy či realizovat záležitosti spjaté s jeho funkcí apod. (Koudelka 2007: 169, 178–179). Tady bych upozornila na hájení zájmů občanů. Pokud bych to vztáhla na genderovou vyváženost, tak v tomto případě je z mého pohledu důležité, aby v rozhodovacím procesu byli zastoupeni muži i ženy. A to z toho důvodu, že jakékoliv rozhodnutí, které se schválí, bude mít dopad na celou obec, tedy na muže i ženy. Genderová vyváženost v názorech a zájmech se nesmí opomíjet, nebude tak docházet k utlačování jedné ani druhé strany. Dalším důvodem, proč je důležitá vyváženost v zastoupení mužů a žen v zastupitelstvu obce je fakt, že voliči jsou taktéž ženy a muži, a tím pádem se hájí zájmy obou „skupin“.

Dalšími orgány obce jsou již zmíněné obecní úřad, starosta, rada obce a zvláštní orgány obce apod. Zástupci v těchto orgánech jsou voleni zastupitelstvem (z řad zvolených zastupitelů) či jsou do funkcí dosazovány jiným způsobem. Rozhodně se nejedná o přímou volbu (Zákon č. 128/2000 Sb., §99, §103, §109; Koudelka 2007: 169).

¹³ Volební obvod je jednotka, ve kterém kandidující kandidují a získávají zde mandát (Kubát 2007: 267). Dle zákona č. 491/2001 Sb., §27 odst. 1, „obec tvoří jeden volební obvod“.

Podmínky a fungování voleb do zastupitelstev obcí upravuje zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů.

Volby do zastupitelstev obcí se konají každé čtyři roky, funkční období je čtyřleté (Zákon č. 491/2001 Sb., §1 odst. 2). Tyto volby jsou všeobecné, rovné, tajné a prováděny přímou volbou. V případě, že zákon nestanoví jinak, tak volby do zastupitelstev obce vyhláší prezident, a to nejpozději 90 dnů před jejich uskutečněním. V ČR jsou volby do zastupitelstev obcí dvoudenní (pátek a sobota) a konají se na celém území ČR (Zákon č. 491/2001 Sb., §2, §3 odst. 1, 2, 3).

Co se týče práva volit (aktivní volební právo), musí občan dosáhnout věku 18 let a mít trvalé bydliště v dané obci, kde chce volit. Volit může i občan jiného státu (členského státu EU), ale musí mít potvrzení o přechodném pobytu na území či povolení k trvalému pobytu v dané obci. Dále je podmínkou právní způsobilost a státní občanství v ČR. Občan má právo být volen (pasivní volební právo), a to v případě, že není ve výkonu trestu odnětí svobody a není zbaven svéprávnosti (Zákon č. 491/2001 Sb., §4 odst. 1,2; §5 odst. 1).

Volby do zastupitelstev obcí probíhají formou poměrného volebního systému. V případě voleb do zastupitelstev obcí v ČR funguje listinný poměrný volební systém, kdy voliči volí nové členy zastupitelstva obce z kandidátních listin. Volební hlasy se poté přepočtou na mandáty pomocí D'Hondtova dělitele (Hloušek – Kopeček – Šedo 2018: 172–173).

Volby do zastupitelstev obcí probíhají, jak jsem již zmínila, listinným poměrným volebním systémem, pro který jsou charakteristické kandidátní listiny (Hloušek – Kopeček – Šedo 2018: 172).

Kandidátní listiny podávají volební strany, které jsou definovány v zákoně č. 491/2001 Sb., §20 odst. 1 jako „registrované strany a politická hnutí, jejichž činnost nebyla pozastavena, a jejich koalice, nezávislí kandidáti, sdružení nezávislých kandidátů nebo sdružení politických stran nebo politických hnutí a nezávislých kandidátů.“

Kandidát, politická strana či politické hnutí (volební strana) smí kandidovat a být uveden maximálně na jedné kandidátní listině do zastupitelstva obce a zároveň v jednom volebním obvodu (Zákon č. 491/2001 Sb., §20). Informace o tom, kde se mohou kandidátní listiny odevzdávat, jaké obce je následně odevzdávají, vyvěšuje pověřený obecný úřad na úřední desce nejdéle 85 dnů před dnem uskutečnění voleb. Volební strana musí kandidátní listinu odevzdat do 66 dnů před volbami registračnímu úřadu. A pokud se jedná o nezávislé

kandidáty apod., tak je nutné přiložit petici podporující kandidaturu společně s podpisy občanů ČR. Na kandidátních listinách může volební strana uvést pouze tolik kandidátů, kolik je volených členů do daného zastupitelstva obce (Zákon č. 419/2001 Sb., §21, §22).

Poté, co se odevzdají kandidátní listiny registračnímu úřadu, je dána zákonná lhůta pro přezkoumání (projednání) předložených kandidátních listin. Zkoumá se, zda kandidátní listiny splňují všechny náležitosti (např. název zastupitelstva obce, jména a příjmení kandidátů, jejich věk a pohlaví apod.). Pokud se v rámci přezkoumání kandidátních listin dojde k závěru, že obsahují chybné informace, tak je možnost odstranění těchto chyb. V případě, že se tyto chyby neodstraní do zákonem dané lhůty, tak dojde k vyškrtnutí kandidáta/kandidátů. Registrační úřad musí maximálně 48 dnů před volbami do zastupitelstev obcí rozhodnout o registraci kandidátních listin, které kritéria splňují. Registrace kandidátních listin je podstatnou podmínkou k tisku hlasovacích lístků. Následně po registraci dochází k tisku hlasovacích lístků, které zajišťuje registrační úřad (Zákon č. 491/2001 Sb., §23, §25 odst. 1).

Samozřejmě i zde platí, že kandidát má právo se vzdát své kandidatury. To musí udělat 48 hodin před začátkem voleb a musí o tom informovat písemně registrační orgán. Ovšem je důležité si uvědomit, že pokud se vzdá své kandidatury, již není možnost vzít toto rozhodnutí zpět. Pokud dojde ke vzdání se kandidatury před oficiální registrací kandidátní listiny, tak se hlasovací lístky tisknou již bez tohoto kandidáta. V případě vzdání se kandidatury po registraci, tak se kandidát objevuje na hlasovacím lístku, ale během přepočítávání hlasů se nepřihlíží k odevzdaným hlasům v jeho prospěch (Zákon č. 491/2001 Sb., §24).

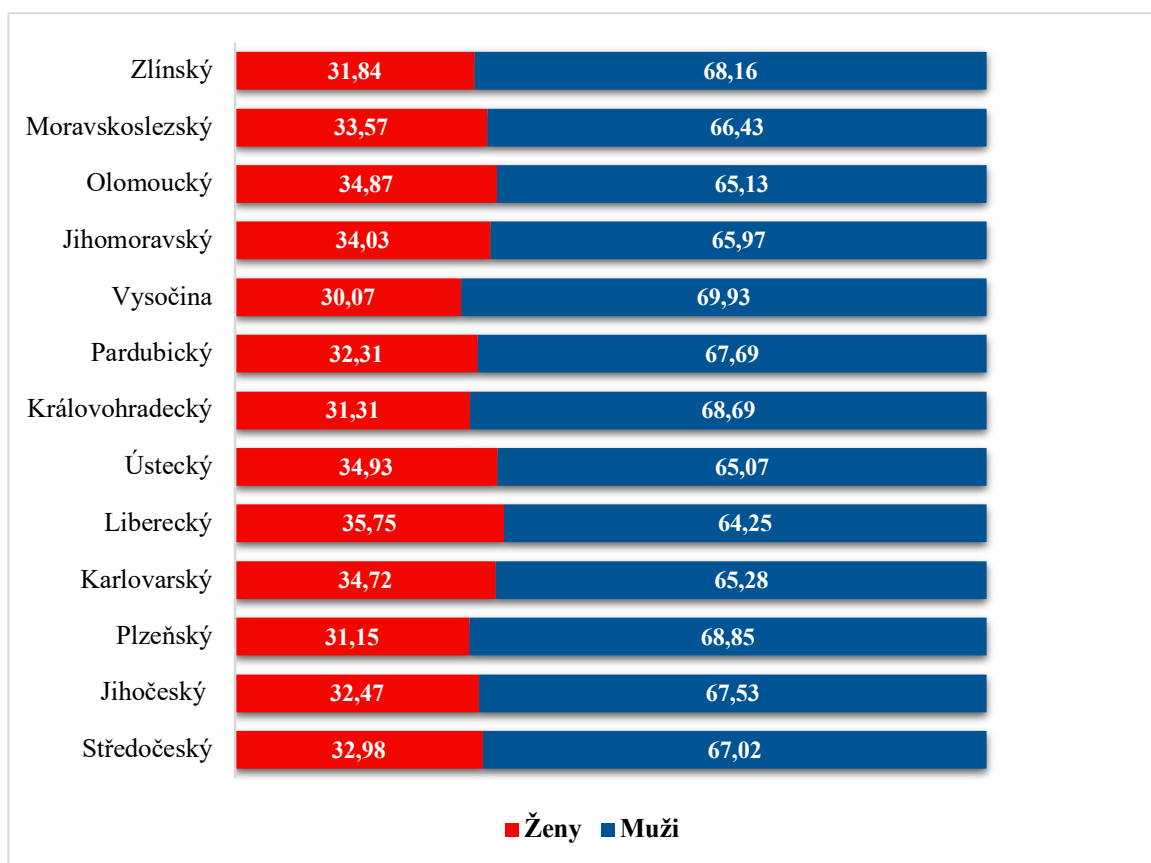
2. Analýza kandidátních listin do zastupitelstev ORP v Plzeňském kraji

Dle Fórum 50 % (nedatováno), které se dlouhodobě zabývá zastoupením mužů a žen v politice, a jejich analýzy „Vývoj zastoupení žen mezi nominovanými a zvolenými do zastupitelstev měst a obcí“, se od roku 1994 postupně zvyšuje nominace žen i zvolení do funkcí v zastupitelstvu měst a obcí. V roce 1994 kandidovalo 21,6 % žen a bylo zvoleno 17,7 %. Během let, až do roku 2022, se nominace zvýšili na 33,3 % (11,7 %) a zvolení ženy do zastupitelstva na 29,0 % (o 11,3 %). Z toho vyplývá, že se genderová vyváženost v zastupitelstvech měst a obcí postupně zlepšuje. Dle mého názoru je tento postupný nárůst příznivější, protože nedochází k velkým změnám, které mohou vést ke složitější domluvě mezi zvolenými.

2.1. Genderová vyváženost kandidátních listin v komunálních volbách v jednotlivých krajích ČR

Tato podkapitola se zabývá analýzou míry genderové vyváženosti kandidátních listin v komunálních volbách v jednotlivých krajích ČR v roce 2018 a 2022. Analýza obsahuje 13 krajů, protože Hlavní město Praha má jiná pravidla než ostatní kraje v souvislosti s ORP. Důvodem této analýzy je, že je důležité uvést do kontextu i situaci genderové vyváženosti kandidátních listin v komunálních volbách (ORP) ostatních krajů. Porovnat a zjistit míru genderové vyváženosti v jednotlivých krajích a následně určit pořadí krajů vycházející právě z míry genderové vyváženosti kandidátních listin. Lze předpokládat, že každý kraj je specifický, a to se může promítnout i do podoby kandidátních listin. Například se může jednat o demografické aspekty či pracovní aspekty.

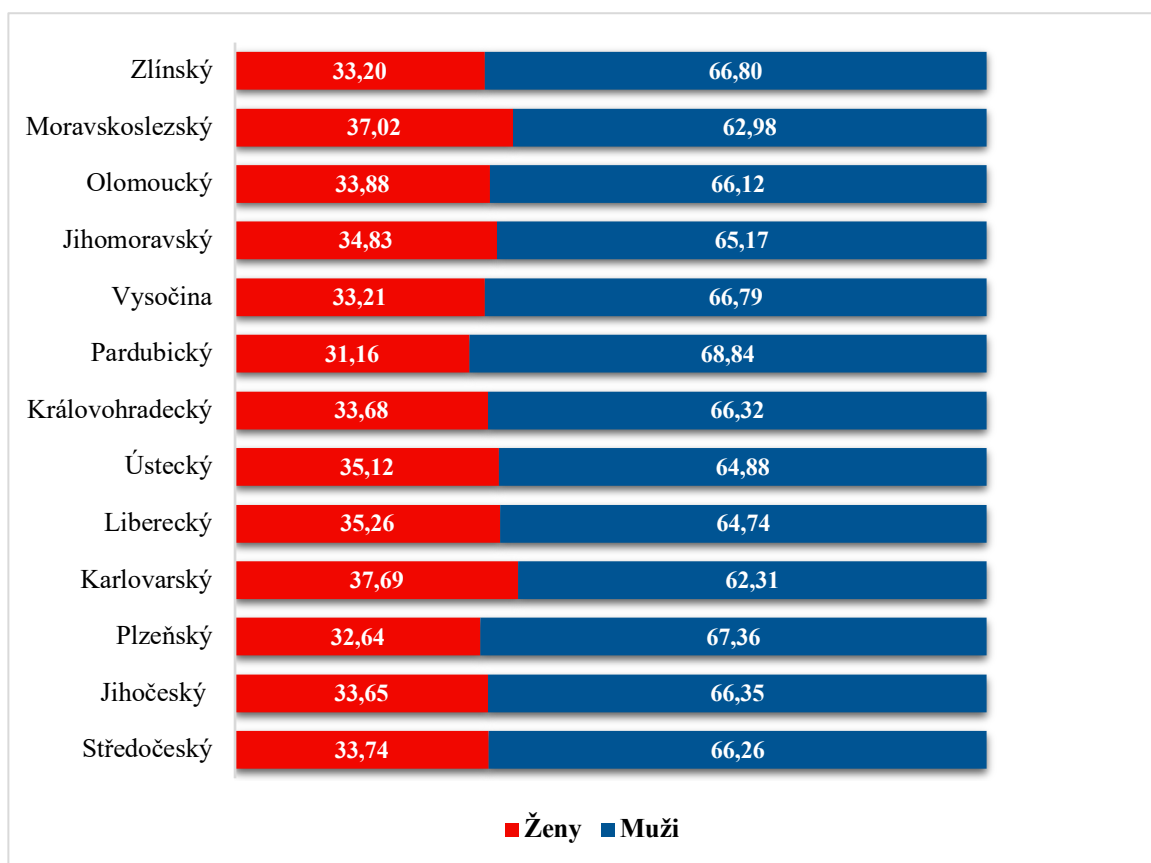
Graf 1 – Genderová vyváženost kandidátních listin do zastupitelstev ORP v jednotlivých krajích ČR v roce 2018 (v %)

Vytvořeno autorem (VOLBY.CZ 2018e)

Výše uvedený graf 1 znázorňuje genderovou vyváženost kandidátních listin v jednotlivých krajích ČR v roce 2018. Průměr genderové vyváženosti v kandidátních listinách ORP v rámci krajů byla v roce 2018 33,08 % žen a 66,92 % mužů. Nejlépe, v zastoupení žen a mužů v kandidátních listinách ORP, na tom byl Liberecký kraj s 35,75 % žen a 64,25 % muži. Na posledním místě se umístil kraj Vysočina s 30,07 % žen a 69,93 % muži. Plzeňský kraj byl v roce 2018 na předposledním místě, tedy na 12. místě, s 31,15 % žen a 68,85 % mužů. Plzeňský kraj se tak pohyboval podprůměrem v zastoupení žen v kandidátních listinách.

Graf 2 – Genderová vyváženost kandidátních listin do zastupitelstev ORP v jednotlivých krajích ČR v roce 2022

Vytvořeno autorem (VOLBY.CZ 2022e)

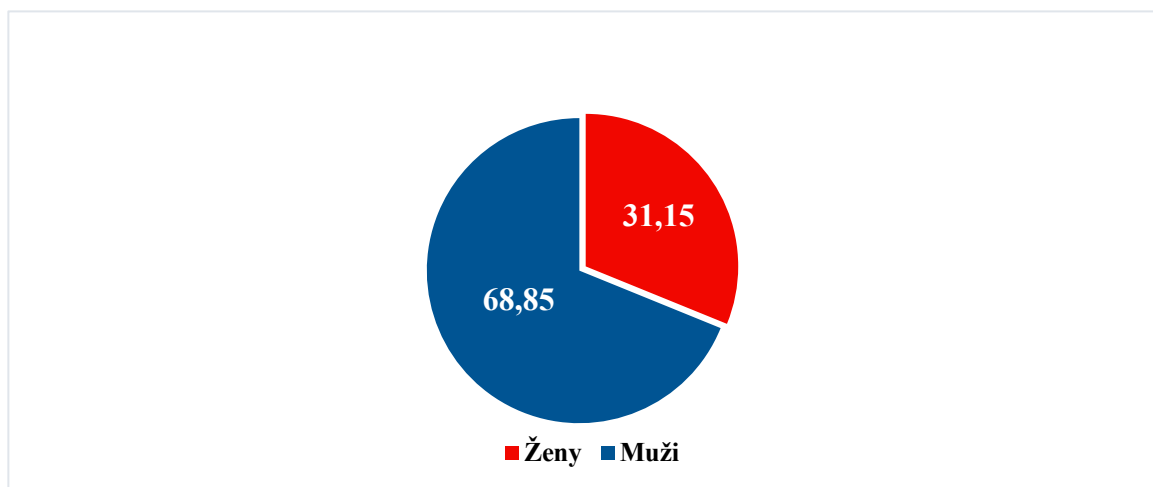
Výše uvedený graf 2 uvádí data o stavu genderové vyváženosti kandidátních listin v jednotlivých krajích ČR v roce 2022. Průměr genderové vyváženosti kandidátních listin v roce 2022 byl 34,24 % žen a 65,76 % (rozdíl 31,52 %). V roce 2022 byl Karlovarský kraj na prvním místě v genderové vyváženosti (37,69 % žen; 62,31 % mužů). Na poslední místě se umístil Pardubický kraj (31,16 % žen; 68,84 % mužů). Plzeňský kraj se v roce 2022 umístil v genderové vyváženosti na 12. místě (32,64 % žen; 67,36 % mužů).

V komparaci s rokem 2018 se rozdíl genderová vyváženost zlepšil o 2,32 %. Což znamená, že se postupně zlepšuje situace genderového vyvážení v kandidátních listinách do zastupitelstev ORP. Karlovarský kraj se od roku 2018 dostal ze 4. místa (34,72 % žen; 65,28 % mužů) na 1. místo. Přitom se Pardubický kraj v roce 2018 umístil na 9. místě (32,31 % žen; 67,69 % mužů). Plzeňský kraj se v roce 2018 a 2022 umístil na stejném místě (12. místo). Důležité je, že i když nedošlo k posunu v rámci umístění, tak došlo ke zvýšení kandidátek v kandidátních listinách o 1,49 %. Tudíž i zde došlo ke zlepšení.

2.2. Genderová vyváženost kandidátních listin v komunálních volbách v roce 2018 a 2022

V této podkapitole se zabývám analýzou genderové vyváženosti kandidátních listin v komunálních volbách v Plzeňském kraji. Důvodů pro rozdíl poměru genderové vyváženosti může být mnoho. Já jsem si pro svoji analýzu vybrala věk kandidátů a kandidátek, protože dle mého názoru právě věk hraje velkou roli v rozhodování, zda kandidovat či nikoliv. Právě věk je socioekonomický faktor, který ovlivňuje zastoupení žen v politice i jejich kandidaturu. Je to i v souvislosti s určitými genderovými stereotypy, které jsou se ženami spojovány (např. péče o rodinu, nižší míra sebevědomí či nezájem o politiku).

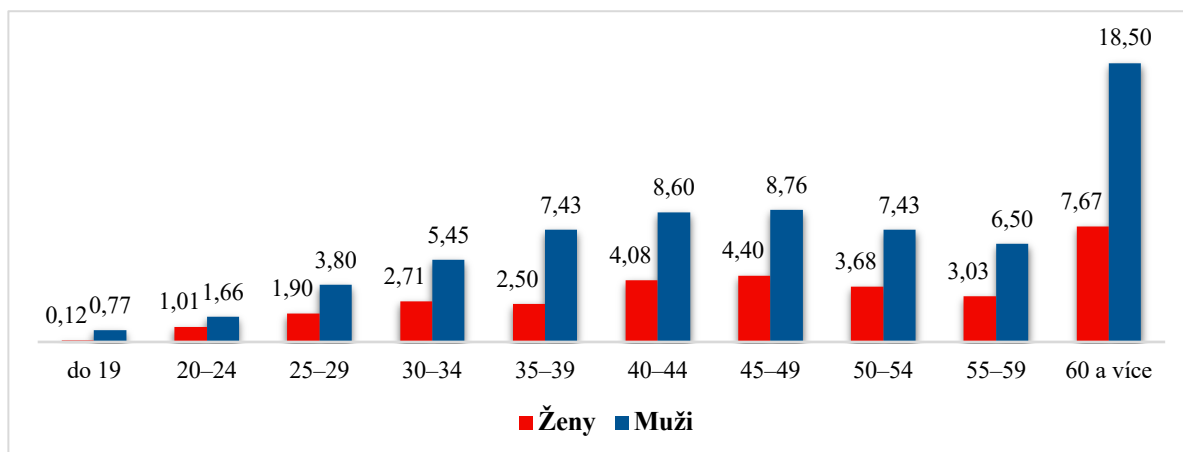
Graf 3 – Podíl žen a mužů v kandidátních listinách do zastupitelstev ORP v Plzeňském kraji 2018 (v %)

Vytvořeno autorem (VOLBY.CZ 2018e)

Jak již bylo zmíněno výše (podkapitola 2.1.) a je i znázorněno v grafu 3, celkově bylo v Plzeňském kraji v kandidátních listinách do zastupitelstev ORP v roce 2018 zastoupeno 31,15 % žen a 68,85 % mužů.

Graf 4 – Kandidátky a kandidáti do zastupitelstev ORP v roce 2018 dle věku (v %)

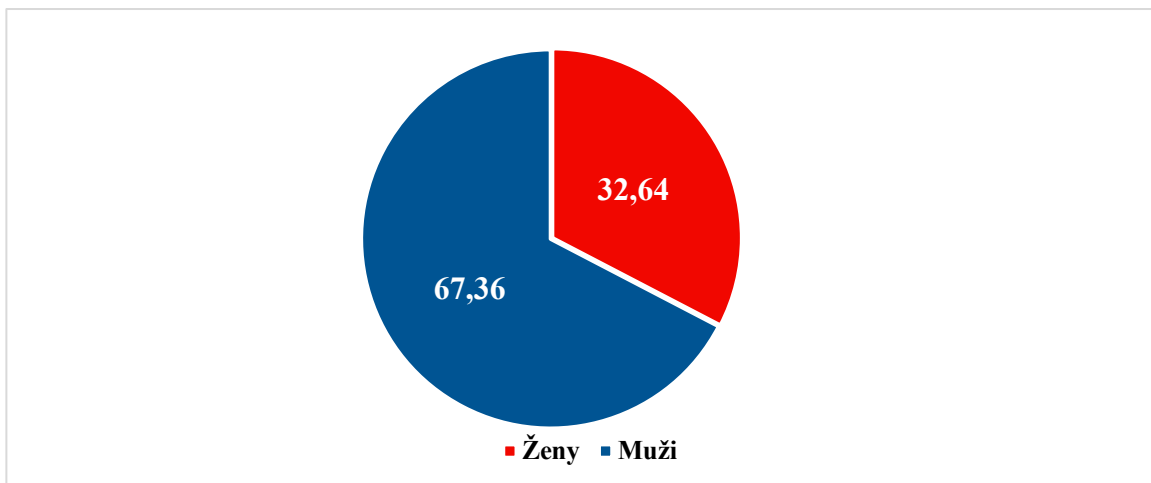

Vytvořeno autorem (VOLBY.CZ 2018e)

Z grafu 4 je patrné, že v roce 2018 kandidovalo nejvíce žen a mužů ve věku 60 a více. Ženy jsou v kandidátních listinách zastoupeny v 7,67 % a muži v 18,50 % z celkového počtu kandidátů/kandidátek. Občané zde mají již rodinné zázemí a ženy mohou věnovat více času svým zájmům než péči o domácnost. Dalším faktorem velkého zastoupení žen a mužů v kandidátních listinách ve věku 60 a více let je i fakt, že lidé zde mají více zkušeností, protože v minulosti mohli již tuto funkci vykonávat. Nejméně pak kandidovali ženy a muži ve věku do 19 let. To může být způsobeno tím, že v tomto věku jsou občané stále ještě studenti (např. středních škol). Zájem o politiku je teprve na samotném začátku, i z důvodu získání volebního práva (aktivní i pasivní) v 18 letech. Velmi shodný poměr lze zaznamenat v roce 2018 u věku 20–24 let, kdy kandidovalo 1,01 % žen a 1,66 % mužů (rozdíl 0,65 %). Větší nárůst rozdílu však začíná u věku 25–29. Lze předpokládat, že ženy v tomto věku již začínají přemýšlet o rodině, a tak pro ně není lukrativní začít kariéru v politice a zaměřují se na jiné aspekty života. Muži naopak vnímají tento věk jako správný čas pro kandidaturu, například z důvodu kariérního růstu. Ve věku 30–39 let jsou ženy zastoupeny v průměru 2,61 % a muži 6,44 %. Největším problémem je nedostatek zastoupení žen, kdy ženy v tomto věku se většinou starají o rodinu a domácnost, alespoň dle mého předpokladu. Ovšem v dnešní době by rodina neměla být pro ženy překážkou pro vstup do politiky. V tomto případě souhlasím s Fórem 50 % (nedatováno c), které navrhuje hlídání dětí (např. dětské koutky) během zastupitelských schůzí či online schůze. Toto by napomohlo genderovému vyvážení i v kandidátních listinách. Ženy by tak měly možnost kandidovat a neřešit, zda svůj pracovní život dokážou skloubit se svým osobním životem. Následně pak ve věku 40–44 let

kandidovalo 4,08 % žen a 8,60 %. Oproti ženám ve věku 35–39 let, kandidovalo ve věku 40–44 let o 1,58 % více žen. Největší rozdíl v kandidátních listinách je mezi věkovými kategoriemi 55–59 let a 60 a více let. Zde je totiž rozdíl reprezentace v 4,64 % žen a 12 % muži.

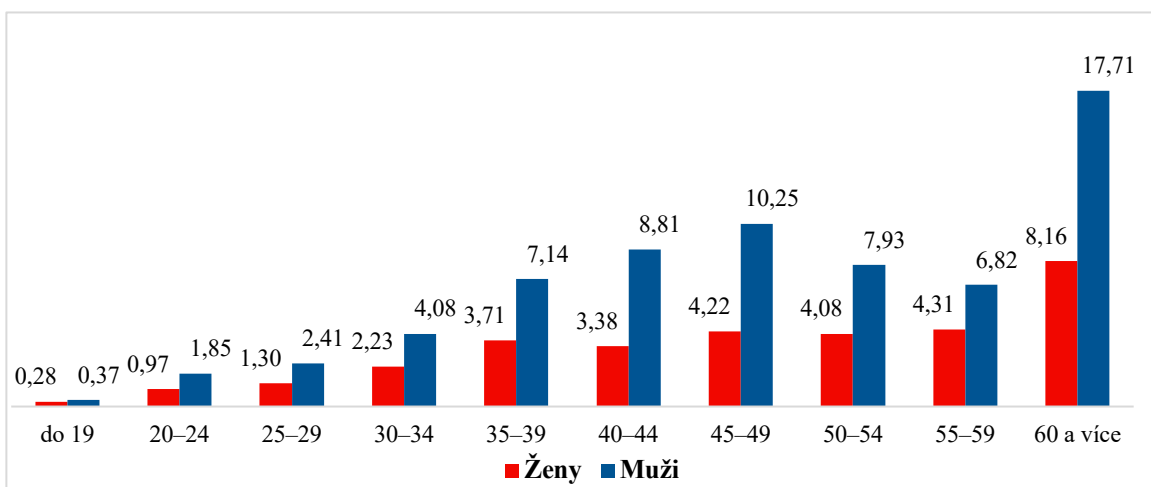
Graf 5 – Podíl žen a mužů v kandidátních listinách do zastupitelstev ORP v Plzeňském kraji 2022 (v %)

Vytvořeno autorem (VOLBY.CZ 2022c)

Již dříve (v podkapitole 2.1.) bylo zmíněno jako v grafu 5, že v roce 2022 byla celková genderová vyváženost v kandidátních listinách do zastupitelstev ORP 32,64 % žen a 67,36 % mužů.

Graf 6 – Kandidátky a kandidáti do zastupitelstev ORP v roce 2022 dle věku (v %)

Vytvořeno autorem (VOLBY.CZ 2022c)

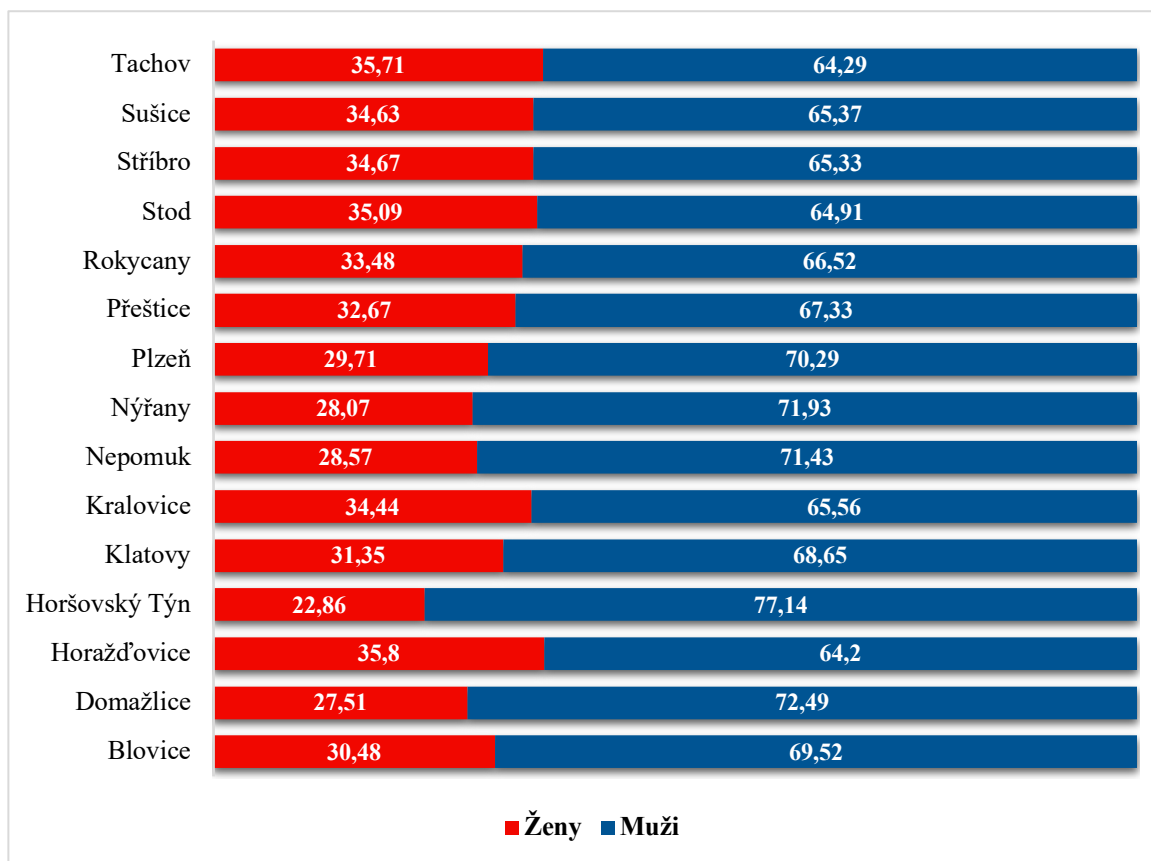
Z grafu 6 vyplývá, že v kandidátních listinách bylo opět nejméně kandidátů a kandidátek do zastupitelstev ORP ve věku do 19 let. V tomto roce kandidovalo ve věku do 19 let 0,12 % žen a 0,77 % mužů (rozdíl 0,65 %). V roce 2022 došlo ke zvýšení rozdílu genderové

vyváženosti v rámci této věkové kategorie. V roce 2018 totiž kandidovalo 0,28 % žen a 0,37 % mužů (rozdíl 0,09 %). Největší překvapením byla genderová vyváženost v kandidátních listinách v kategorii 45–49 let. V roce 2022 kandidovalo 4,22 % žen a 10,25 % mužů. V tomto případě došlo ke snížení reprezentace žen v kandidátních listinách, protože v roce 2018 kandidovalo 4,40 % žen. Ve věkové kategorii 60 a více let se v roce 2022 zvýšil počet kandidátek na 8,16 % a snížil se počet kandidátů na 17,71 %. Celkově došlo ke zlepšení míry reprezentace kandidátů a kandidátek v kandidátních listinách v souvislosti s jejich věkem, kromě věkové kategorie 45–49 let.

2.3. Genderová vyváženost kandidátních listin v jednotlivých ORP v Plzeňském kraji v roce 2018

V této podkapitole analyzuji jednotlivé kandidátní listiny do zastupitelstev ORP v Plzeňském kraji v roce 2018 a jejich míru genderové vyváženosti. Zhodnotím jejich situaci, zda došlo ke zvýšení či snížení míry genderové vyváženosti. Dále míru genderové vyváženosti kandidátních listin porovnám s genderovou vyvážeností výsledků voleb do zastupitelstev ORP v roce 2018. V poslední řadě se zaměřím i na počet kandidátů a kandidátek kandidujících z prvního místa na kandidátní listině ORP v roce 2018 a zda byli z této pozice posléze i zvoleni do zastupitelstva obce.

Graf 7 – Genderová vyváženost kandidátních listin do zastupitelstev jednotlivých ORP v roce 2018 (v %)

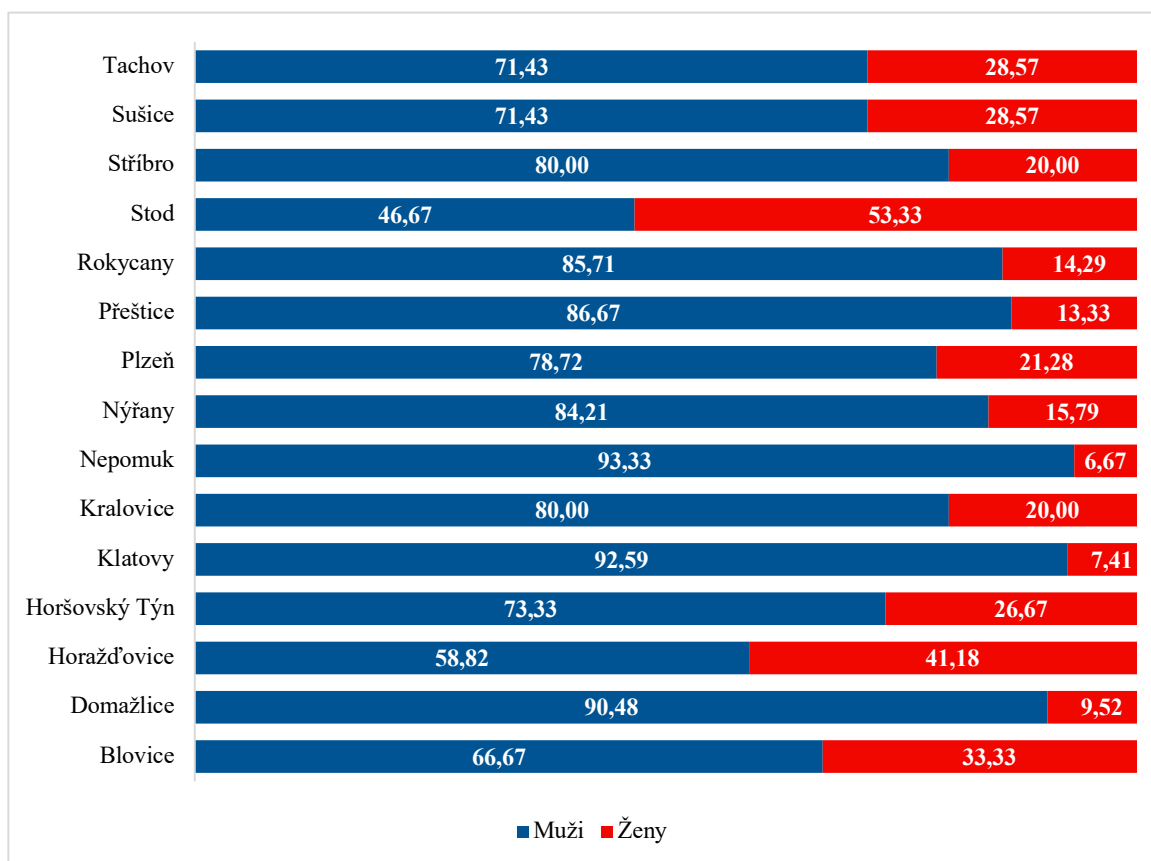

Vytvořeno autorem (VOLBY.CZ 2018e)

Z údajů v grafu 7 plyne, že v roce 2018 bylo průměrně zastoupeno v kandidátních listinách 31,67 % žen a 68,33 % mužů. Nejlépe si v genderové vyváženosti kandidátních listin stojí ORP Horažďovice se zastoupením 35,8 % žen a 64,2 % mužů (rozdíl 28,4 %). V ORP Horažďovice kandidovala taktéž politická strana ČSSD. Ta zde kandidovala s kandidátní listinou, jejíž míra genderové vyváženosti (35,29 % žen; 64,71 % mužů) byla nejvyšší v porovnání s ostatními politickými stranami na celostátní úrovni. Nejhůře v genderové vyváženosti si stála ORP Horšovský Týn, jejíž kandidátní listiny byly sestaveny z 22,86 % žen a 77,14 % mužů (rozdíl 54,28 %). V ORP Horšovský Týn kandidovaly dvě politické strany na celostátní úrovni, a to KSČM a ČSSD. Jejich kandidátní listiny disponovaly stejnou mírou genderové vyváženosti (26,67 % žen; 73,33 % mužů). Jak jsem již zmínila výše, průměr zastoupení v kandidátních listinách je 31,67 % žen a 68,33 % mužů. Nadprůměrné zastoupení žen v kandidátních listinách lze zaznamenat v ORP – Tachov (35,71 %), Stod (35,09 %), Stříbro (34,67 %), Sušice (34,63 %), Kralovice (34,44 %), Rokycany (33,48 %) a Přeštice (32,67 %). Podprůměrné zastoupení žen je viditelné

v kandidátních listinách v ORP – Klatovy (31,35 %), Blovice (30,48 %), Plzeň (29,71 %), Nepomuk (28,57 %), Nýřany (28,07 %) a Domažlice (27,51 %).

Graf 8 – Poměr zastoupení žen a mužů – výsledky voleb do zastupitelstev ORP 2018 (v %)

Vytvořeno autorem (VOLBY.CZ 2018e)

Dle mého názoru, je taktéž důležité zmínit výsledky voleb v roce 2018. Důvodem je právě reálná participace v politice, o které jsem se již zmínila v první kapitole v rámci teorie Anne Phillips. Taktéž je zajímavé porovnat genderovou vyváženost kandidátních listin a výsledků voleb. Protože ti, co ovlivňují politiku jsou právě zvolení zastupitelé a zastupitelky.

Kandidátní listiny v roce 2018 tvořilo 31,15 % žen a 68,85 % mužů (graf 3). Z dat v grafu 8 plyne, že ve volbách do zastupitelstev ORP bylo následně zvoleno v průměru 22,66 % žen a 77,34 % mužů. Rozdíl poměru zvolených mužů a žen je 54,68 %, výsledky voleb jsou v tomto případě genderově nevyvážené. A v porovnání s kandidátními listinami došlo k nižší podpoře žen. Podstatné je taktéž zmínit, že kandidátní listiny i výsledky voleb do zastupitelstev ORP v Plzeňském kraji v roce 2018 byly genderově nevyvážené.

Z výše uvedeného grafu 8 vyplývá, že v některých ORP došlo k situaci, kdy míra genderové vyváženosti kandidátních listin byla nižší než u výsledků voleb. V ORP

Horažďovice kandidovalo 35,8 % žen a 64,20 % mužů. Zastupitelstvo obce bylo nakonec zvoleno 41,18 % žen a 58,82 % mužů. Stejný případ byl pak u ORP Blovice, kdy kandidovalo 30,48 % žen a 69,52 % mužů a nově zvolené zastupitelstvo obce bylo tvořeno 33,33 % žen a 66,67 % mužů. A poslední takovýto případ nastal u ORP Horšovský Týn, kdy kandidátní listinu tvořilo 22,86 % žen a 77,14 % mužů, přičemž do zastupitelstva obce bylo zvoleno 26,67 % žen a 73,33 % mužů. Ostatní ORP měly v kandidátních listinách větší míru zastoupení žen, ale ve volbách jich bylo zvoleno do zastupitelstva obce méně.

V roce 2018 v ORP Stod nastala situace, kdy bylo zvoleno více kandidátek než kandidátů. V roce 2018 zde kandidovalo 64,91 % kandidátů a 35,09 % kandidátek (graf 7). Výsledky voleb nakonec ukázaly, že nově zvolené zastupitelstvo je tvořeno 46,67 % muži a 53,33 % ženami. Zde je viditelná skutečnost, že míra genderové vyváženosti kandidátních listin nemusí nutně znamenat i to, že výsledky voleb dopadnou podobně.

Z grafu 8 je patrné, že v roce 2018 byly i případy, kdy nově zvolené zastupitelstvo v některých ORP netvořilo ani 10 % žen. I přestože průměrná míra genderové vyváženosti zvolených žen byla 22,66 %. Těmito ORP v Plzeňském kraji jsou Domažlice (9,52 %), Klatovy (7,41 %) a Nepomuk (6,67 %). Zde je jedná jistě o genderovou nevyváženost, kterou ostatně můžeme zaznamenat i v kandidátních listinách zmíněných ORP.

Je běžnou situací, že první příčky v kandidátních listinách jsou většinou obsazovány kandidáty. V tomto případě jsou ženy znevýhodňovány. Je to tím, že pořadí kandidátů na kandidátních listinách je v komunální politice taktéž důležité. Důvodem je to, že přední příčky jsou pro kandidáty nejvýznamnější. Kandidáti na těchto předních místech mají větší šanci zvolení. Kandidáti kandidující na prvním místě v kandidátní listině jsou ve většině případů lídři či lídryně dané politické strany či politického hnutí (Kouba – Nálepová – Filipec 2013: 372–373).

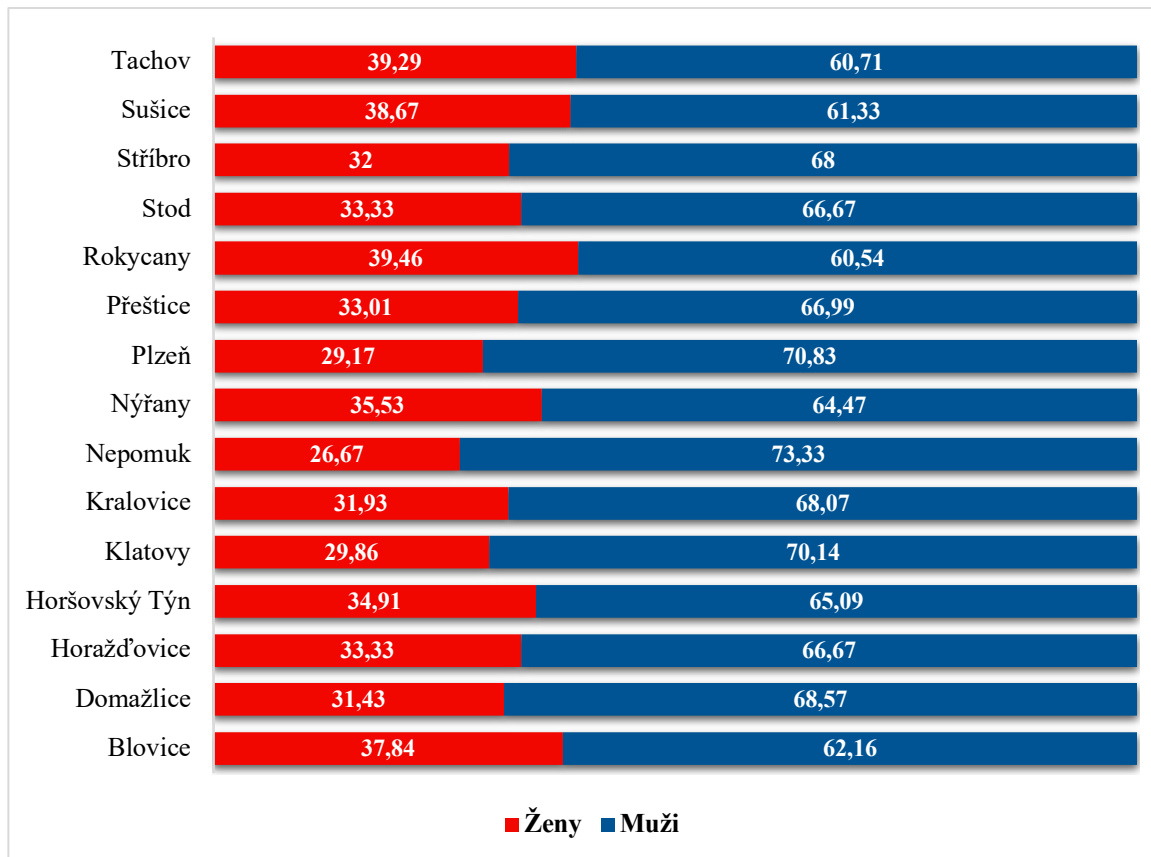
V roce 2018 v rámci ORP v Plzeňském kraji bylo zaregistrováno celkem 114 kandidátních listin. V těchto listinách kandidovalo na prvním místě 88,60 % mužů a pouze 11,40 % žen. Ženy kandidovaly na prvním místě v kandidátních listinách v 9 ORP – Sušice (2 kandidátky), Stříbro (1 kandidátka), Stod (1 kandidátka), Rokycany (3 kandidátky), Plzeň (2 kandidátky), Kralovice (1 kandidátka), Klatovy (1 kandidátka), Horažďovice (1 kandidátka) a Domažlice (1 kandidátka). V roce 2018 ovšem byla zvolena do

zastupitelstva obce pouze 1 kandidátka umístěna na prvním místě v kandidátní listině. Jednalo se o ORP Sušice (VOLBY.CZ 2018c; VOLBY.CZ 2018d).

2.4. Genderová vyváženost kandidátních listin v jednotlivých ORP v Plzeňském kraji v roce 2022

V této podkapitole analyzuji jednotlivé kandidátní listiny do zastupitelstev ORP v Plzeňském kraji v roce 2022 a jejich míru genderové vyváženosti. Následně zhodnotím jejich situaci, zda došlo ke zvýšení či snížení míry genderové vyváženosti. Dále míru genderové vyváženosti kandidátních listin porovnám s genderovou vyvážeností výsledků voleb do zastupitelstev ORP v roce 2022. V poslední řadě se zaměřím i na počet kandidátů a kandidátek kandidující z prvního místa na kandidátní listině ORP v roce 2022 a zda byli z této pozice posléze i zvoleni do zastupitelstva obce.

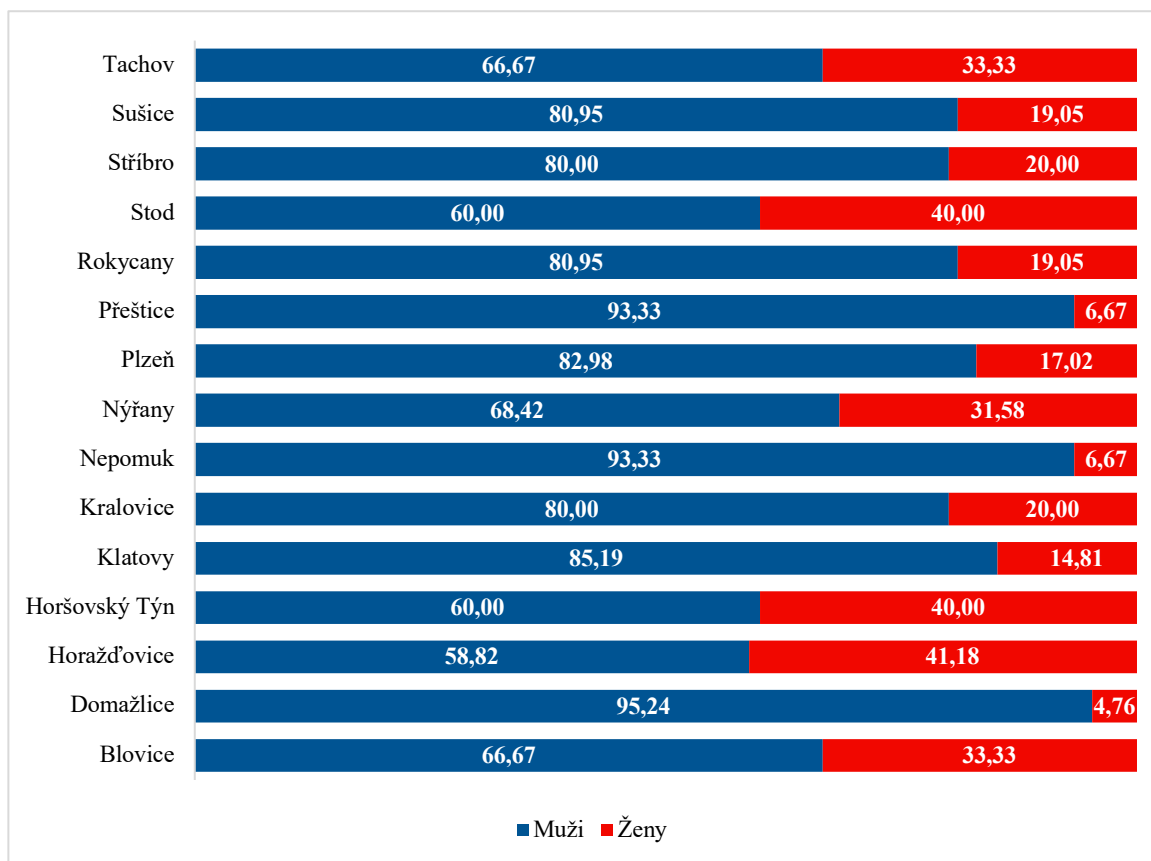
Graf 9 – Genderová vyváženost kandidátních listin do zastupitelstev jednotlivých ORP v roce 2022 (v %)

Vytvořeno autorem (VOLBY.CZ 2022c)

V roce 2022 došlo ke změnám v genderové vyváženosti v jednotlivých ORP oproti roku 2018. Z dat výše (graf 9) vyplývá, že průměrné zastoupení v kandidátních listinách bylo 33,76 % žen a 66,24 % mužů. V tomto roce byl rozdíl genderového zastoupení v kandidátních listinách 32,48 %. Nejvyváženější kandidátní listiny v roce 2022 do zastupitelstev ORP v Plzeňském kraji byly sestaveny v rámci ORP Tachov, kdy kandidovalo 39,29 % žen a 60,71 % mužů (rozdíl 21,42 %). V ORP Tachov kandidovala pouze jedna politická strana ČSSD, která působí na celostátní úrovni, jejíž kandidátní listinu tvořilo 37,5 % žen; 62,5 % mužů. Nejméně genderově vyvážené kandidátní listiny v roce 2022 lze zaznamenat v ORP Nepomuk. Zde v kandidátních listinách bylo zastoupeno 26,67 % žen a 73,33 % mužů (rozdíl 46,66 %). V ORP Nepomuk kandidovala taktéž pouze jedna politická strana na celostátní úrovni – KSČM. Kandidátní listinu KSČM v ORP Nepomuk tvořilo 40,00 % žen a 60,00 % mužů. Nadprůměrné zastoupení žen v kandidátních listinách v roce 2022 lze zaznamenat v ORP – Tachov (39,29 %), Sušice (38,67 %), Blovice (37,84 %), Nýřany (35,53 %) a Horšovský Týn (34,91 %). Podprůměrné zastoupení žen je pak v ORP – Horažďovice (33,33 %), Stod (33,33 %), Přeštice (33,01 %), Stříbro (32 %), Kralovice (31,93 %), Domažlice (31,43 %), Klatovy (29,86 %) a Plzeň (29,17 %).

Graf 10 – Poměr zastoupení žen a mužů – výsledky voleb do zastupitelstev ORP 2022 (v %)

Vytvořeno autorem (VOLBY.CZ 2022c)

Kandidátní listiny v roce 2022 tvořilo 32,64 % žen a 67,36 % mužů (graf 5). Z dat v grafu 10 plyne, že ve volbách do zastupitelstev ORP bylo zvoleno 23,16 % žen a 76,84 % mužů. Rozdíl poměru zvolených mužů a žen je 54,68 %. Výsledky voleb jsou v tomto případě taktéž genderově nevyvážené, stejně jako kandidátní listiny v roce 2022. A v porovnání s kandidátními listinami došlo opět k nižšímu zastoupení žen v zastupitelstvu, stejně jako v roce 2018.

V některých ORP se opakovala situace jako v roce 2018, protože míra genderové vyváženosti kandidátních listin byla nižší než u výsledků voleb. V ORP Horažďovice bylo zastoupeno v kandidátních listinách 33,33 % žen a 66,67 % mužů. Do zastupitelstva obce nakonec bylo zvoleno 41,18 % žen a 58,82 % mužů (výsledky voleb byly stejné jako v roce 2018). Stejný případ byl pak u ORP Horšovský Týn, kdy kandidovalo 34,91 % žen a 65,09 % mužů a zvoleno bylo 40,00 % žen a 60,00 % mužů. A poslední případ, kdy genderová vyváženost kandidátních listin byla nižší než u výsledků voleb, nastal u ORP Stod. Zde v roce 2018 bylo zvoleno do zastupitelstva obce více jak 50 % žen. V kandidátních

listinách pak bylo zastoupeno 35,09 % žen. V roce 2022 se tato situace neopakovala, ale došlo ke snížení míry genderové vyváženosti v nově zvoleném zastupitelstvu. V kandidátních listinách kandidovalo 33,33 % žen a 66,67 % mužů, přičemž do zastupitelstva bylo zvoleno 40,00 % žen a 60,00 % mužů. Ostatní ORP měly v kandidátních listinách větší míru zastoupení žen, ale do zastupitelstva obce jich bylo zvoleno méně.

Jak jsem již zmínila v předchozí podkapitole o genderové vyváženosti kandidátních listin v roce 2018, tak i v roce 2022 kandidovaly na prvních místech v kandidátních listinách ženy. V roce 2022 v rámci ORP v Plzeňském kraji bylo zaregistrováno celkem 100 kandidátních listin. V těchto listinách kandidovalo na prvním místě 89 % mužů a pouze 11 % žen. Ženy kandidovaly na prvním místě v kandidátních listinách v 7 ORP – Sušice (3 kandidátky), Plzeň (1 kandidátka), Klatovy (3 kandidátka), Domažlice (1 kandidátka), Přeštice (1 kandidátka), Nýřany (1 kandidátka) a Horšovský Týn (1 kandidátka). V roce 2022 se zlepšila situace počtu zvolených žen z prvních pozic na kandidátní listině, kdy bylo zvoleno celkem 6 žen. V ORP Sušice, Nýřany a Horšovský Týn byly zvoleny všechny kandidátky kandidující na prvním místě v kandidátních listinách. V ORP Klatovy byly zvoleny 2 kandidátky ze 3 (VOLBY.CZ 2022a; VOLBY.CZ 2022b).

2.5. Celostátní politické strany kandidující do zastupitelstev ORP v Plzeňském kraji

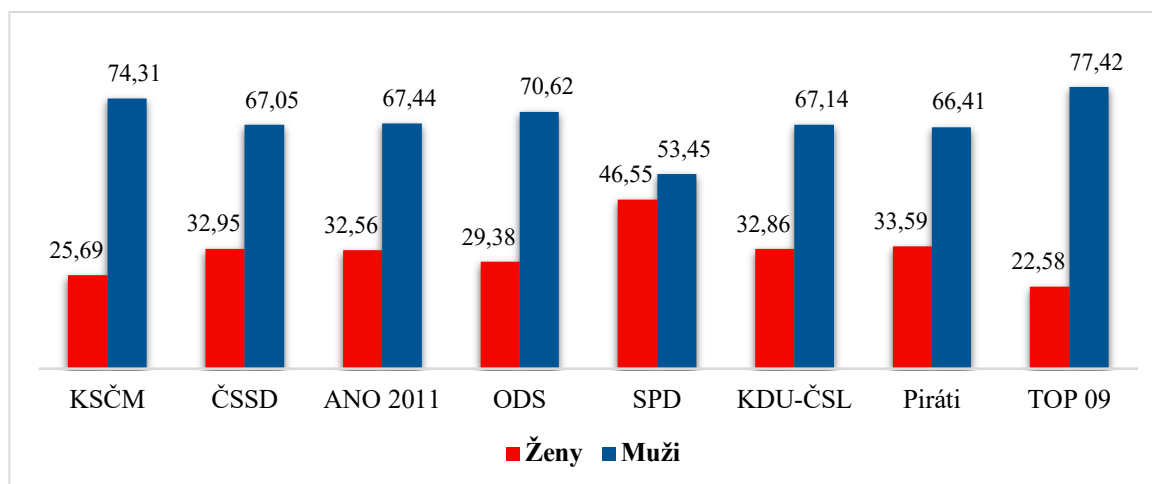
Politické strany působící na celém území ČR kandidují i na komunální úrovni. V rámci zastupitelstev ORP v Plzeňském kraji v roce 2018 a 2022 kandidovaly tyto strany – KSČM, ČSSD, ANO 2011, ODS, SPD, KDU-ČSL, Česká pirátská strana (Piráti) a TOP 09. Tyto politické strany jsou zastoupeny i v Parlamentu ČR¹⁴. Již dříve jsem zmínila, že ČR nepřijala zatím žádná legislativní opatření (genderové kvóty, zákon apod.), která by napomohla k prosazování genderové vyváženosti v politice či jiných kruzích společnosti. Z toho vyplývá, že politické strany nemají povinnost sestavovat kandidátní listiny tak, aby byly genderově vyvážené. Ovšem jak jsem již uvedla výše, existují i politické strany, které přijaly vnitrostranické kvóty podporující genderovou vyváženost či alespoň podporují metodiku

¹⁴ Kromě politických stran KSČM a ČSSD, které se v roce 2021 ve volbách do Poslanecké sněmovny nedostaly přes hranici 5 % (VOLBY.CZ 2021a).

určitého poměru zastoupení žen a mužů. Těmito politickými stranami jsou právě KSČM a ČSSD¹⁵ (Maškarinec 2019: 47). Z vlastní analýzy programů jednotlivých politických stran jsem došla k závěru, že žádná politická strana na celostátní úrovni se ve svých programech nevěnuje přímo genderové vyváženosti v politice. Ve svých programech se ovšem věnují rovnému přístupu žen a mužů (KSČM nedatováno; ČSSD nedatováno; ANO 2011 nedatováno; ODS nedatováno; SPD nedatováno; KDU-ČSL nedatováno; Česká pirátská strana nedatováno; TOP 09 nedatováno).

Níže se tedy zaměřím na genderovou vyváženost kandidátů/kandidátek v kandidátních listinách výše zmíněných celostátní politických stran v roce 2018 a 2022.

Graf 11 – Genderová vyváženost v kandidátních listinách do zastupitelstev ORP v roce 2018

Vytvořeno autorem (VOLBY.CZ 2018e)

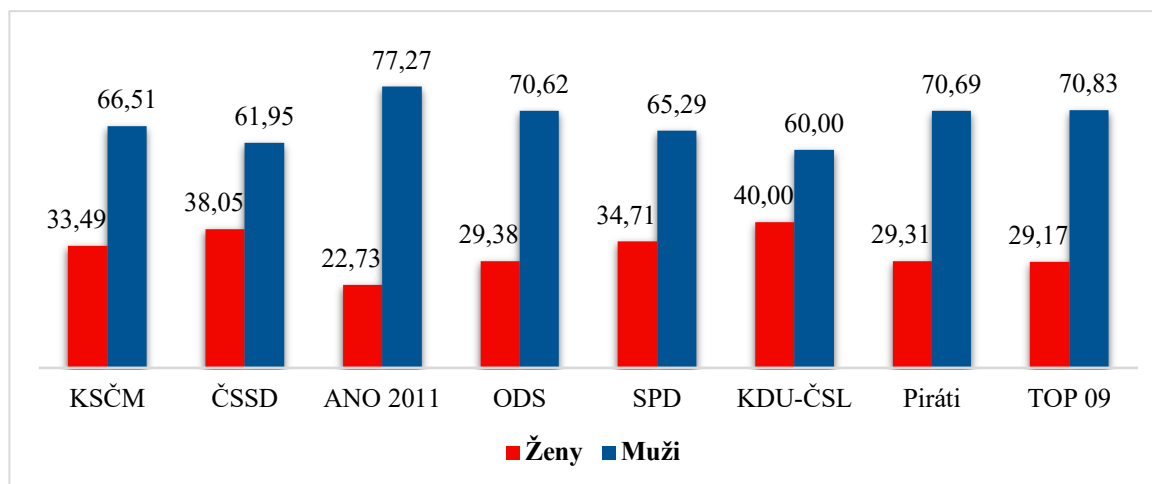
Na grafu 11 je znázorněna genderová vyváženost politických stran působících celostátně v kandidátních listinách v roce 2018 v rámci ORP v Plzeňském kraji. Dle mého názoru, je relevantní zmínit fakt, že ne všechny politické strany kandidovaly ve všech ORP v Plzeňském kraji. Například KSČM kandidovala v roce 2018 ve všech ORP, ČSSD kandidovala ve 13 ORP z 15, ANO 2011 a ODS pak v 10 ORP. SPD, KDU-ČSL a Piráti kandidovali v 4–5 ORP. TOP 09 kandidovala pouze ve 2 ORP (VOLBY.CZ 2018a). ODS v ORP Nepomuk neměla žádné kandidátky na své kandidátní listině, kandidovali pouze muži (VOLBY.CZ 2018b).

Průměrně bylo v kandidátních listinách v roce 2018 zastoupeno 32,02 % žen a 67,98 % mužů. Nejblíže se ke genderové vyváženosti blížila politická strana SPD, jejíž kandidátní

¹⁵ I když ČSSD v roce 2019 tuto vnitrostranickou kvótu zrušila (Maškarinec 2019: 47).

listina byla tvořena 53,45 % muži a 46,55 % ženami. Velký rozdíl pak byl u politické strany KSČM, která kandidovala s 25,69 % kandidátek a 74,31 % kandidátů, zde je rozdíl 48,62 %. V případě této politické strany, dle mého názoru, může být faktorem členská základna, která je z větší části tvořena občany 60 a více let (VOLBY.CZ 2018a). Z mých zkušeností a předpokladů, jsou v tomto věku politicky aktivnější spíše muži a ženy jsou spíše v domácnosti (např. starost o vnoučata). Nejhorší výsledek jsem pak zaznamenala u TOP 09, která sestavila kandidátní listinu ze 77,42 % mužů a 22,58 % žen. Tato politická strana měla na své kandidátní listině nejméně kandidátek, v porovnání s průměrem kandidujících žen (32,02 %) je rozdíl 9,44 %. Ostatní politické strany se v rámci genderové vyváženosti kandidátních listin (ČSSD, ANO 2011, KDU-ČSL, Piráti) pohybovaly v průměru kandidujících žen (32,02 %) a kandidujících mužů (67,98 %). Kromě ODS, která se dostala pod 30 % kandidátek. I když se některé politické strany přiblížily k dané genderové vyváženosti, nesplnily přesné požadavky pro úplnou genderovou vyváženost. Kandidátní listiny politických stran působící na celostátní úrovni jsou v tomto případě genderově nevyvážené.

Graf 12 – Genderová vyváženost v kandidátních listinách do zastupitelstev ORP v roce 2022

Vytvořeno autorem (VOLBY.CZ 2022c)

V roce 2022 se opakovala poměrně stejná situace v podání kandidátních listin ve všech ORP v Plzeňském kraji, kdy ani jedna politická strana nekandidovala ve všech ORP. Naopak se rozmohl trend, kdy některé politické strany sestavily kandidátní listinu pouze z řad mužů či žen. ANO 2011 kandidovalo v 9 ORP, ale v 6 ORP¹⁶ byla kandidátní listina sestavena

¹⁶ Blovice, Domažlice, Horšovský Týn, Klatovy, Kralovice, Rokycany (VOLBY.CZ 2022c).

pouze z mužů, a 1 kandidátní listina (ORP Stříbro) byla sestavena pouze z žen. SPD sestavila kandidátní listiny v 6 ORP a z toho v 1 kandidátní listině (Přeštice) kandidovaly jen ženy. KDU-ČSL kandidovala v 5 ORP, z nichž 1 kandidátní listina (Domažlice) byla sestavena pouze z mužů (VOLBY.CZ 2018a). Samozřejmě toto nemusí být pouze problém ze strany politických stran, ale v těchto ORP může nastat situace, kdy není zájem kandidovat či není v dané ORP členské zastoupení těchto stran ze strany žen a mužů. Taktéž může dojít k tomu, že daná politická strana nevidí v dané ORP výhodnou pozici, a proto politické strany v dané ORP nekandidují.

V roce 2022 bylo průměrně v kandidátních listinách zastoupeno 32,11 % žen a 67,89 mužů. Z grafu 12 je zřejmé, že k vyváženému zastoupení žen a mužů se nejbližší, ze všech politických stran, přiblížila politická strana KDU-ČSL. Ta kandidovala v poměru 40,00 % žen a 60,00 % muži. Politické strany, které ve svých kandidátních listinách zaznamenaly nadprůměrné zastoupení žen, byly KSČM, ČSSD a SPD. Zatímco ANO 2011, ODS, Piráti a TOP 09 průměrného počtu žen v kandidátních listinách nedosáhli a pohybovali se v hodnotách 22,73 % – 29,38 %. Nejméně kandidátek v kandidátní listině zaznamenala politická strana ANO 2011 s 22,73 % a 77,27 % kandidátů.

Ani v tomto případě nedošlo ke genderové vyváženosti kandidátních listin ze strany politický stran na celostátní úrovni. Ovšem z grafů (11 a 12) výše je zřejmé, že u některých politických stran došlo ke zlepšení genderové vyváženosti v kandidátních listinách a u některých se zhoršila. V roce 2018 a 2022 se genderová vyváženost v kandidátních listinách ODS v rámci všech ORP v Plzeňském kraji nezměnila a kandidovalo zde průměrně 29,38 % žen a 70,62 % mužů. Zlepšení genderové vyváženosti v kandidátních listinách do ORP v Plzeňském kraji zaznamenaly 4 politické strany. KSČM snížila rozdíl vyváženosti mezi svými kandidátkami a kandidáty z 48,62 % (2018) na 33,02 %. ČSSD v roce 2018 měla rozdíl poměru zastoupení žen a mužů 34,1 % a v roce 2022 jej snížila na 23,9 %. KDU-ČSL snížila rozdíl z 34,28 % (2018) na 20 % (2022) a TOP 09 následně z 54,84 % (2018) na 41,66 % (2022). Ke zhoršení genderové vyváženosti v kandidátních listinách pak dospěly 3 politické strany. ANO 2011 zvýšilo rozdíl genderové vyváženosti v kandidátních listinách z 34,88 % (2018) na 54,54 % (2022). SPD, která v roce 2018 měla nejlepší míru genderové vyváženosti v kandidátních listinách v ORP v Plzeňském kraji, zvýšila rozdíl z 6,9 % (2018) na 30,58 % (2022). Poslední politickou stranou, která měla nižší genderovou vyváženost

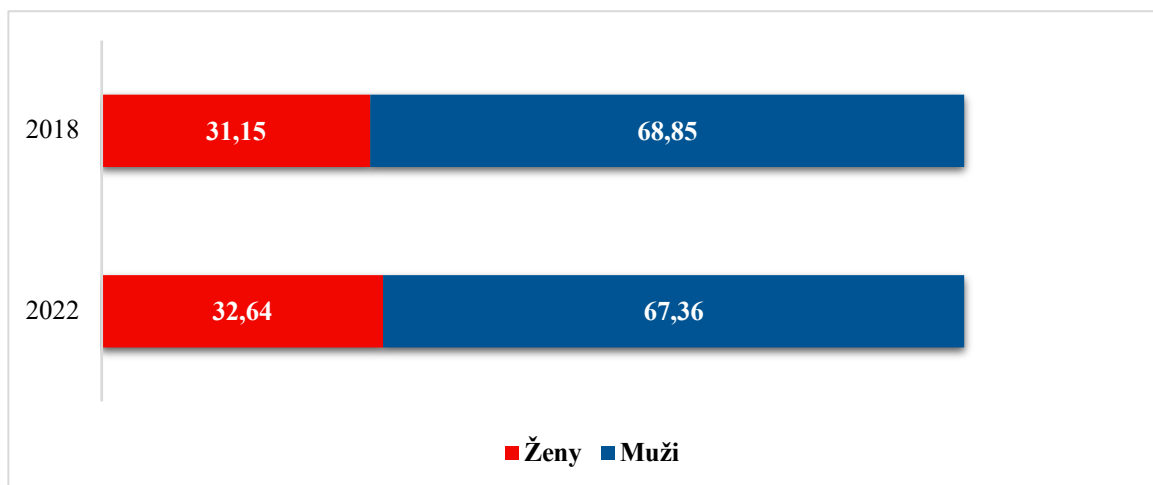
v kandidátních listinách je Česká pirátská strana (Piráti). Ta v roce 2018 měla rozdíl mezi kandidátkami a kandidáty 32,82 % a v roce 2022 došlo ke zvýšení na 41,38 %. Z výše uvedených údajů vyplývá, že KSČM zaznamenala největší propad v rozdílu o 15,6 %. U této politické strany došlo ke zlepšení v míře genderové vyváženosti kandidátních listin v ORP. Zároveň největší nárůst rozdílu genderové vyváženosti v kandidátních listinách zaznamenala SPD s 23,68 %, zde došlo tedy ke zhoršení situace v míře genderové vyváženosti kandidátních listin v ORP.

Důvodem těchto změn může být neexistence legislativních opatření v podobě například genderových kvót či vnitrostranických kvót, které by následně vedly ke zvýšení zastoupení žen a mužů v politice. Ale taktéž to může být i tím, že politické strany kandidující v daných ORP v Plzeňském kraji nemusí mít takovou podporu, aby své kandidátní listiny sestavily genderově vyváženě. Nebo nedostatkem členů a členek, které by umožnili sestavit genderově vyváženou kandidátní listinu.

2.6. Komparativní analýza genderové vyváženosti kandidátních listin do zastupitelstev ORP (2018 a 2022)

V následující části analýzy porovnáám genderovou vyváženost kandidátních listin do zastupitelstev ORP v Plzeňském kraji. Zde budu vycházet z údajů z roku 2018 a 2022, které jsem analyzovala v předešlých podkapitolách. Porovnáám celkovou genderovou vyváženost kandidátních listin do zastupitelstev ORP v rámci Plzeňského kraje. A následně porovnáám jednotlivé kandidátní listiny ORP v Plzeňském kraji v roce 2018 s jednotlivými kandidátními listinami ORP v Plzeňském kraji v roce 2022 a jejich genderovou vyváženost.

Graf 13 – Komparace žen a mužů na kandidátních listinách v roce 2018 a 2022 (v %)

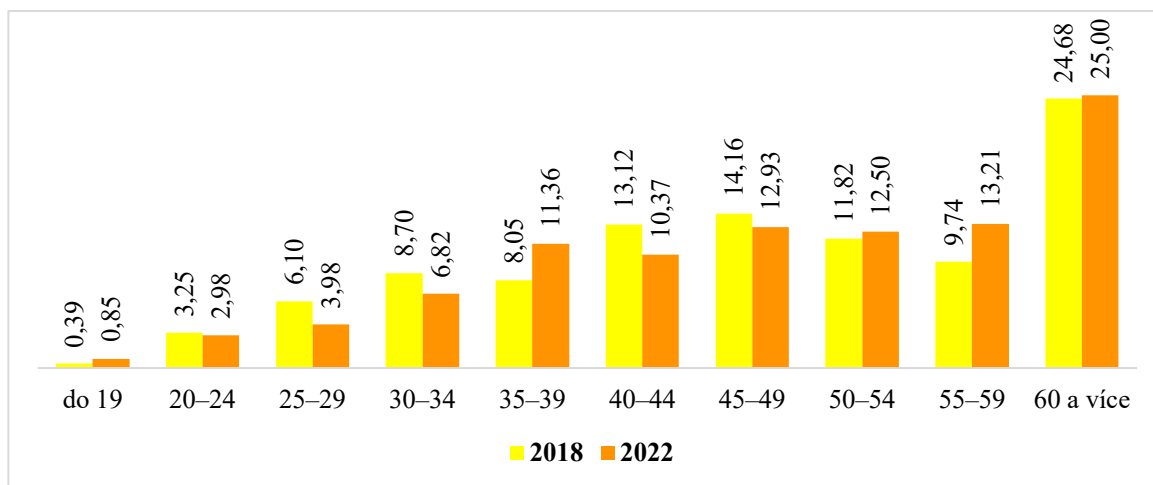

Vytvořeno autorem (VOLBY.CZ 2018e; VOLBY.CZ 2022c)

V roce 2018 byla genderová vyváženost kandidátních listin v poměru 31,15 % žen a 68,85 % muži. V roce 2022 bylo zastoupeno v kandidátních listinách 32,64 % žen a 67,36 % mužů. Rozdíl mezi počtem zastoupených žen a mužů byl v roce 2018 36,66 % a v roce 2022 došlo k poklesu rozdílu na 32,48 %.

Z tohoto plyne, že došlo ke zlepšení genderové vyváženosti v kandidátních listinách o 1,49 %. Nejedná se o velký pokrok, ale důležité je, že dochází ke zlepšení genderové vyváženosti v politice. Jak jsem již uváděla v první kapitole. Zlepšení genderové vyváženosti je velký přínos pro hájení a prosazování zájmů žen a mužů. Dále to také napomáhá překonávat genderové stereotypy, které jsou stále přítomny ve společnosti především vůči ženám.

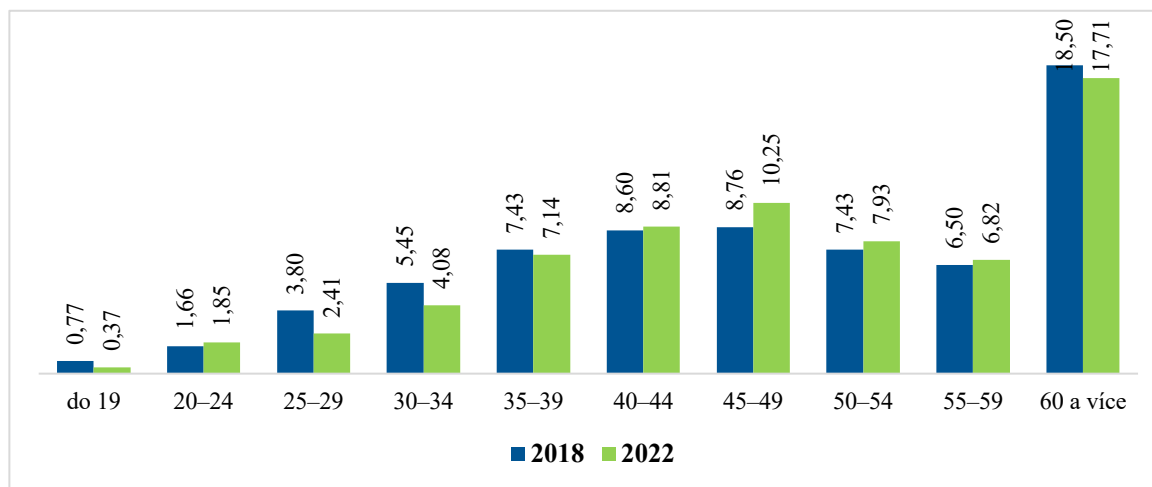
Graf 14 – Kandidátky do zastupitelstev ORP v Plzeňském kraji podle věku

Vytvořeno autorem (VOLBY.CZ 2018e; VOLBY.CZ 2022c)

Z grafu 14 je zřejmé, že nejvíce kandidátek v roce 2018 i 2022 bylo ve věku 60 a více. Očividně to bylo způsobeno tím, že ženy v tomto věku jsou již v důchodu i větší zkušenosti apod. V roce 2018 kromě kandidátek ve věku 60 a více, kandidovalo nejvíce žen ve věku 45–49. Předpokládám, že je to způsobeno tím, že ženy v tomto věku mají již rodinné zázemí. Dále bych to přisuzovala větším zkušenostem například ze zaměstnání či dosaženému vzdělání. Nejméně kandidátek kandiduje ve věku 18–19 let, což nejspíše můžeme vysvětlit tím, že v této věkové kategorii většina občanů stále studuje a vstupu do politiky není motivována. V roce 2022 kromě kandidátek ve věku 60 a více, kandidovalo nejvíce žen ve věku 55–59. Opět je tu předpoklad, že ženy v tomto věku se rozhodnou kandidovat v případě, že již nejsou na mateřské dovolené. Také je již jednodušší sladit osobní a kariéerní život. Pokud se zaměříme na změny, tak kandidátky ve věku 40–49 let zaznamenaly pokles v kandidátních listinách, a kandidátky ve věku 35–39 let následně v roce 2022 zaznamenaly nárůst. Takže nějaké zlepšení, co se týče kandidatury žen dle věku, můžeme zaznamenat.

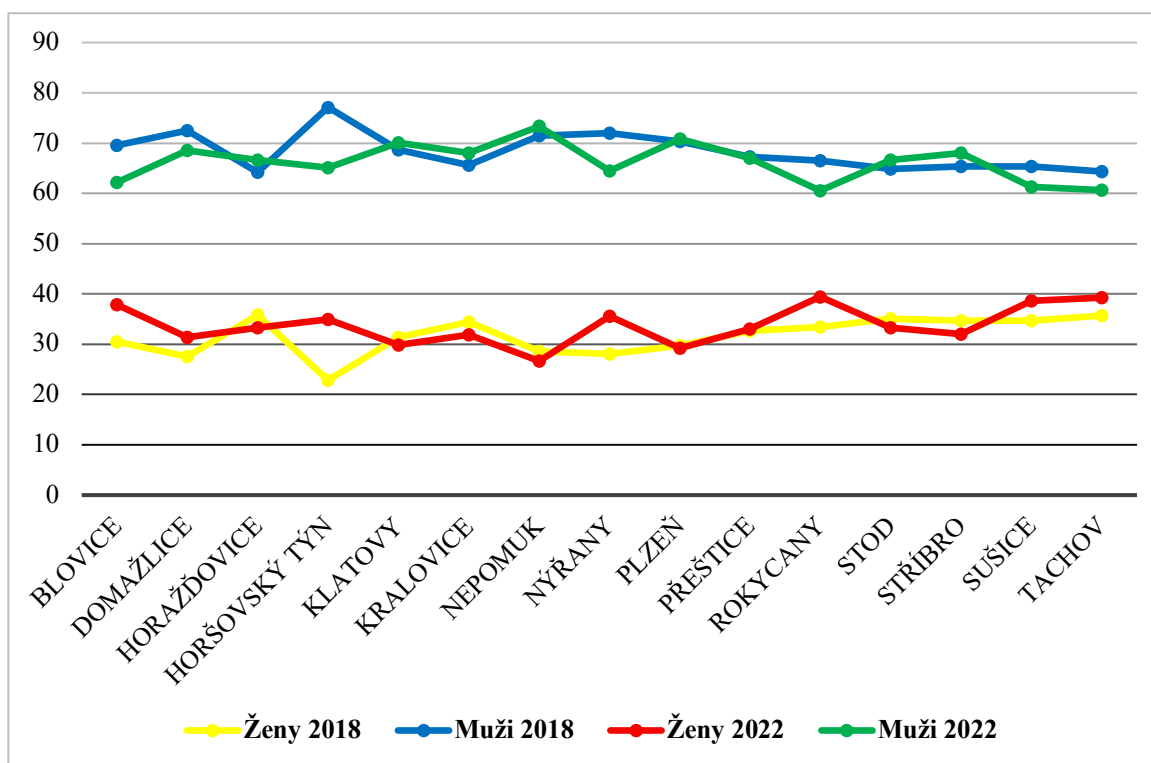
Graf 15 – Kandidáti do zastupitelstev ORP v Plzeňském kraji podle věku ve volbách v roce 2018 a 2022 (v %)

Vytvořeno autorem (VOLBY.CZ 2018e; VOLBY.CZ 2022c)

Z grafu 15 je viditelné, že nejvíce kandidátů kandiduje ve věku 60 a více, což je stejný případ jako u kandidátek. V roce 2018 následně kandidovalo taktéž nejvíce kandidátů ve věku 45–49 let. Ovšem v roce 2022 opět kandidovalo nejvíce mužů ve věku 45–49 let, což je rozdíl oproti kandidujícím kandidátkám, kde došlo ke změně.

Graf 16 – Komparace genderové vyváženosti v kandidátních listinách do zastupitelstev ORP v roce 2018 a 2022

Vytvořeno autorem (VOLBY.CZ 2018e; VOLBY.CZ 2022c)

Velmi zajímavé je pak porovnání genderové vyváženosti jednotlivých kandidátních listin ORP 2018 a 2022. Ne ve všech ORP došlo ke zlepšení genderové vyváženosti kandidátních listin.

Graf 16 znázorňuje genderovou vyváženost kandidátních listin v roce 2018 a 2022 v jednotlivých ORP v Plzeňském kraji. *ORP Blovice* zaznamenala zvýšení počtu kandidátek o 7,36 % a rozdíl v genderové vyváženosti kandidátních listin z roku 2018 a 2022 klesl o 14,72 %. V *ORP Domažlice* taktéž došlo ke zvýšení zastoupení žen v kandidátních listinách o 3,92 % a rozdíl genderové vyváženosti klesl o 7,84 %. Ke snížení genderové vyváženosti došlo v *ORP Horažďovice*, jejíž kandidátní listiny byly nejméně genderově vyvážené v porovnání s ostatními ORP v Plzeňském kraji. V roce 2022 se snížil počet kandidátek o 2,47 % a rozdíl v zastoupení žen a mužů v kandidátních listinách se zvýšil o 4,94 %. Kandidátní listiny v *ORP Horšovský Týn* zaznamenaly největší změnu v míře genderové vyváženosti. Došlo k navýšení počtu kandidátek o 12,05 % a byl snížen rozdíl v počtu kandidátů a kandidátek o 24,1 %. Kandidátní listiny *ORP Klatovy* v roce 2022 měly nižší zastoupení žen o 1,49 %. Rozdíl v počtu kandidátů a kandidátek se v dané obci zvýšil

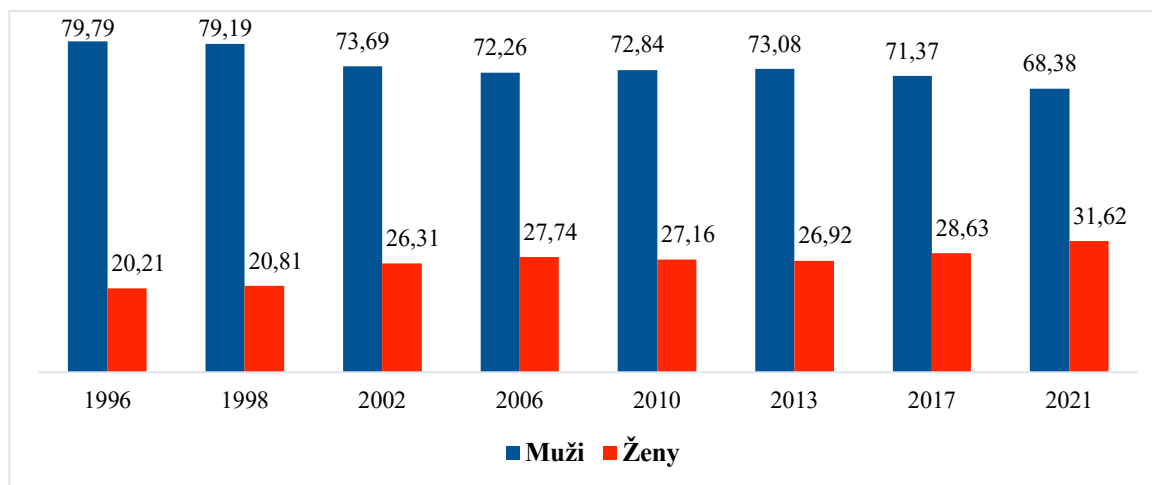
o 2,98 %. Taktéž v *ORP Kralovice* došlo ke snížení počtu kandidátek v kandidátních listinách v roce 2022 o 2,51 %. Došlo taktéž ke zvýšení rozdílu zastoupení žen a mužů o 5,02 %. V tomto trendu pak pokračovala i *ORP Nepomuk*. Zde zastoupení žen v kandidátních listinách v roce 2022 bylo sníženo o 1,9 %. Rozdíl poměrného zastoupení se tak následně zvýšil o 3,8 %. V *ORP Nýřany* k tomuto trendu, snižování genderové vyváženosti, nedochází. Naopak se zde v roce 2022 v kandidátních listinách zvyšuje o 7,46 %. V porovnání s rokem 2018 dochází ke snížení rozdílu v poměru kandidátů a kandidátek o 14,92 %. V *ORP Plzeň* se v roce 2022 snižuje genderová vyváženost v kandidátních listinách. Dochází k nižšímu zastoupení žen o 0,54 % a rozdíl zastoupení žen a mužů se zvýšil o 1,08 %. Dále *ORP Přeštice*, která se z 8. místa v roce 2018 posunula v roce 2022 na 9. místo, zvýšila počet kandidátek v kandidátních listinách o 0,34 %. Rozdíl v zastoupení žen a mužů v kandidátních listinách ORP Přeštice se následně snížil o 0,68 %. *ORP Rokycany* v roce 2022 disponovala nejvíce genderově vyváženými kandidátními listinami v Plzeňském kraji. Přestože v roce 2018 kandidátní listiny ORP Rokycany tvořilo 33,48 % žen a 66,52 % mužů. Počet kandidátek se zvýšil o 5,98 % a rozdíl poměru kandidátek a kandidátů je 11,96 %. Genderová vyváženost v roce 2022 v ORP Stod se snížila. Počet kandidátek klesl v kandidátních listinách o 1,76 % a rozdíl vzrostl o 3,52 % na 33,34 % (v roce 2018 byl rozdíl 29,82 %). Další pokles genderové vyváženosti zaznamenala ORP Stříbro. V roce 2022 došlo ke snížení počtu kandidátek na kandidátních listinách o 2,67 % a rozdíl poměru kandidátů a kandidátek se zvýšil o 5,34 %. ORP Sušice v roce 2022 naopak zaznamenala navýšení kandidátek na kandidátních listinách o 4,04 % a rozdíl mezi počtem kandidátů a kandidátek byl snížen o 8,08 %. Poslední ORP v Plzeňském kraji je ORP Tachov, kde došlo ke zvýšení zastoupených kandidátek v kandidátních listinách o 3,58 %. Následně došlo ke snížení rozdílu poměru žen a mužů v kandidátních listinách o 7,16 %.

2.7. Porovnání genderové vyváženosti na komunální úrovni a celostátní politiky

Z důvodu, že má práce se věnuje genderové vyváženosti, jsem usoudila, že by bylo vhodné poukázat také na vyváženost zastoupení žen a mužů v PSP ČR, která spadá pod státní správu, a je jedním z volených orgánů. Graf 17 (viz. níže) uvádí kandidáty/kandidátky do PSP ČR v letech 1996–2021. Tato data ukazují, že kandidátní listiny jsou tvořeny převážně muži a ženy jsou zde zastoupeny v průměru 26,18 %. I když jsou zde viditelné tendence

postupného zvyšování počtu žen v kandidátních listinách. Od roku 1996, došlo ke zvýšení počtu kandidujících žen do PSP ČR. Protože v posledních volbách do PSP ČR kandidovalo 31,62 % žen. V roce 1996 kandidovalo do PSP ČR pouze 15 % žen, a tak počet kandidátek vzrostl o 11,41 %.

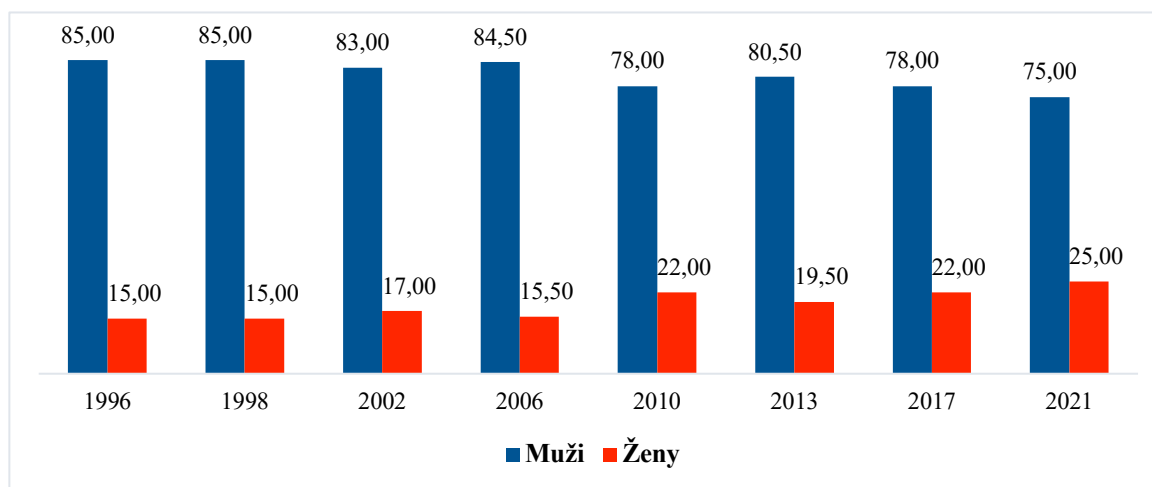
Graf 17 – Genderová vyváženost kandidátů do PSP ČR 1996–2021

Vytvořeno autorem (VOLBY.CZ nedatováno a)

Graf 18 následně uvádí výsledky voleb do poslanecké sněmovny v období 1996–2021, kdy ve výsledcích voleb dominují především muži, kteří jsou zastoupeni v průměru 81,13 %. Ženy pak získávají mandát v průměru 18,88 %.

Graf 18 – Zastoupení mužů a žen v PSP ČR 1996–2021 (v %)

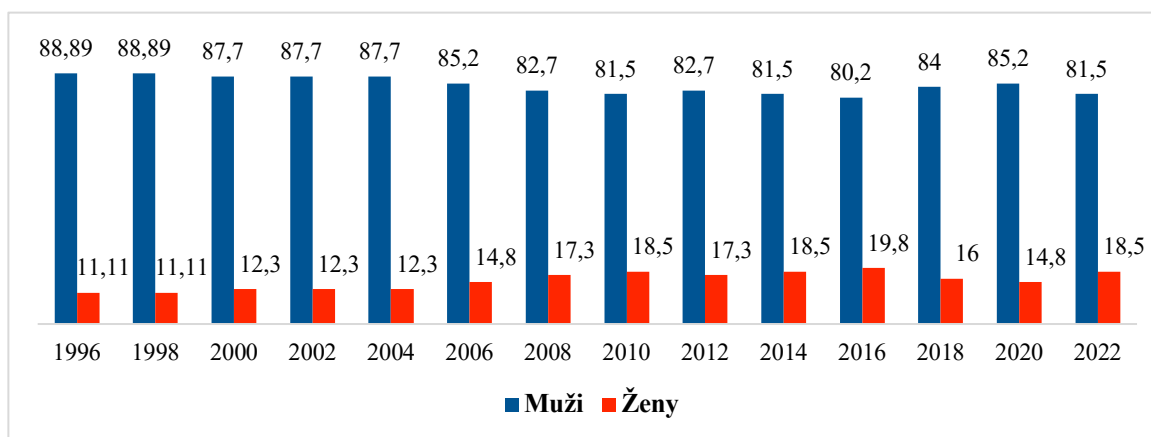

Vytvořeno autorem (VOLBY.CZ nedatováno a)

Z grafu 17 a 18 je zřejmé, že v celostátní politice zachycené reprezentaci v PSP ČR můžeme pozorovat značnou genderovou nevyváženost.

Z grafu 19 plyne, že i v rámci senátu dochází k vývoji, který by mohl vést v budoucnu ke genderové vyváženosti. Je to podobná situace jako u PSP ČR.

Graf 19 – Zastoupení žen a mužů v Senátu ČR od roku 1996–2022 (v %)

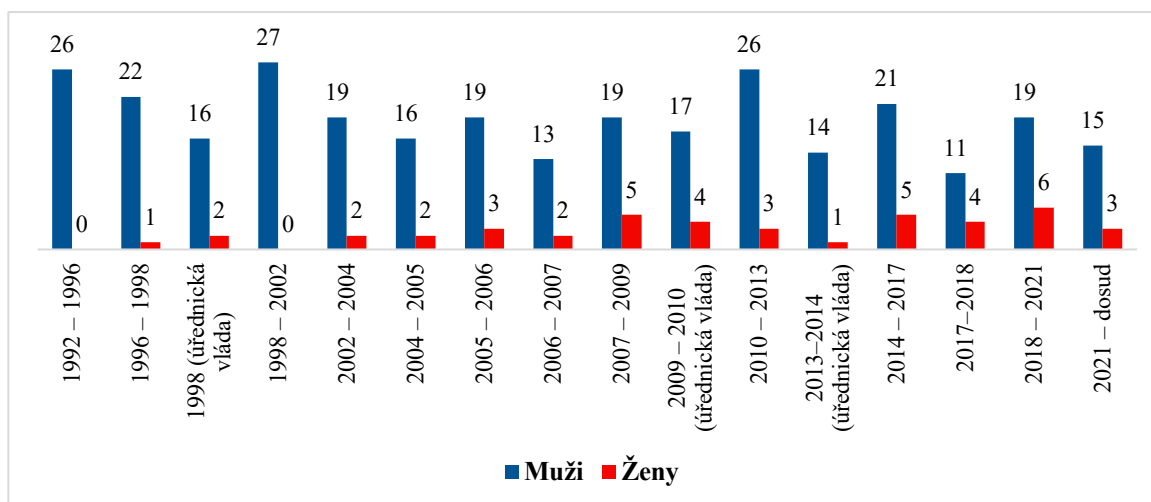

Vytvořeno autorem (VOLBY.CZ nedatováno b)

Z těchto dat plyne, že míra genderové vyváženosti v nejvyšších státních orgánech ČR se tolik neliší od komunální úrovně. Lze tedy, předpokládat určitá spojitost. Tento fakt dokazuje to, že problém nižšího zastoupení žen v politice není pouze na komunální úrovni. Je to záležitost všech úrovní politiky. Mělo by tak dojít k vytvoření určitých opatření a vhodných podmínek, které by podpořili zlepšení genderové vyváženosti.

Co se týče vlády ČR, tak graf 20 znázorňuje participaci žen a mužů ve vládě od roku 1992 až do současnosti. Je zde vidět, že od roku 1992 je minimální participace žen ve vládě a dochází tak ke genderové nevyváženosti.

Graf 20 – Zastoupení žen a mužů ve vládě od roku 1992–současnost

Vytvořeno autorem (Vláda České republiky nedatováno a)

ZÁVĚR

Genderová vyváženost je důležitou funkcí v demokracii, protože se jedná o vyváženou participaci všech skupin ve společnosti. Ve společnosti by nemělo docházet k podprezentování těchto skupin. Jedním z důvodů, jak uvádí Anne Phillips (Phillips 1998), je prosazování zájmů a potřeb těchto skupin. Nejedná se ale jen o to, aby byli občané těchto skupin zastoupeny v rozhodovacích pozicích. Jedná se především o reálnou reprezentaci a možnost prosazovat zájmy všech skupin ve společnosti v rozhodovacích pozicích. V současné době dochází k tomu, že právě v rozhodovacích pozicích dominují muži. Ženy jsou z velké části podprezentovány. To souvisí například s genderovými stereotypy, které ve společnosti přetrvávají již dlouho, a to především v souvislosti se ženami. Tyto genderové stereotypy pak utvářejí očekávání určitého chování žen např. péče o rodinu, nízké zkušenosti pro politickou kariéru apod. Dále existují 3 faktory ovlivňující vstup žen do politiky: socioekonomický, kulturní a politicko-institucionální (Maškarinec 2019).

Jednou z mnoha možností, jak dosáhnout pokroku v genderové vyváženosti v politice, jsou genderové kvóty. Ty by zajistily určitý poměr zastoupení žen v politice i v kandidátních listinách. I když některé země již genderové kvóty přijaly, ČR v současnosti tyto kvóty zatím nepřijala. V nejbližší době se o nich nebudou pravděpodobně ani diskutovat. Politické strany v ČR zatím taktéž nepřijaly vnitrostranické kvóty, které by zajistily vyváženost v dané politické straně. Tyto vnitrostranické kvóty by jednoznačně podpořily například nutný počet žen v kandidátní listině, zastoupení v rozhodovacích pozicích apod. V minulosti tyto vnitrostranické kvóty přijala ČSSD, ale následně je v roce 2019 zrušila (Maškarinec 2019).

Tématu genderová vyváženost se věnuje několik neziskových organizací, v ČR např. Fórum 50 %. Právě Fórum 50 % taktéž spolupracuje s Odborem rovnosti žen a mužů. Ten spadá pod Úřad vlády, a pomáhá s analýzou a podporou vyváženého zastoupení žen a mužů v ČR. I když v ČR nejsou přijaty žádná legislativní opatření pro vyvážené zastoupení, tak jsou zde přijímány zákony, ve kterých je již zohledněna rovnost a vyváženost žen a mužů ve společnosti. Protože je ČR součástí EU, tak se i na úrovni EU toto téma řeší. Především EIGE, který prostřednictvím indexů analyzuje situaci rovnosti a vyváženosti žen a mužů v jednotlivých členských zemích EU.

Má bakalářská práce je zaměřena na kandidátní listiny do zastupitelstev obcí s rozšířenou působností v Plzeňském kraji v roce 2018 a 2022. V této práci jsem tedy analyzovala 15 ORP v Plzeňském kraji – Blovice, Domažlice, Horažďovice, Horšovský Týn, Klatovy, Kralovice, Nepomuk, Nýřany, Plzeň, Přeštice, Rokycany, Stod, Stříbro, Sušice a Tachov.

Ve své práci jsem došla k závěru, že se celkově zvyšuje genderová vyváženost v politice, v mém případě v kandidátních listinách ORP v Plzeňském kraji. I když se nejedná o zvýšení ve všech ORP v Plzeňském kraji, v některých totiž dochází i ke snížení genderové vyváženosti.

V roce 2018 Plzeňský kraj ve srovnání s ostatními kraji, kromě Hlavního města Prahy, byl na 12. místě v genderové vyváženosti kandidátních listin do zastupitelstev ORP. V daném roce byla genderová vyváženost kandidátních listin v poměru 31,15 % žen a 68,85 % mužů. Rozdíl v tomto poměru byl 37,7 %. Průměrné zastoupení žen a mužů v kandidátních listinách byl 31,67 % žen a 68,33 % mužů. Průměrného zastoupení žen dosáhlo 8 ORP v Plzeňském kraji – Horažďovice, Tachov, Stod, Stříbro, Sušice, Kralovice, Rokycany a Přeštice. Bohužel kandidátní listiny, které byly sestaveny podprůměrným poměru ve prospěch mužů, byly Klatovy, Blovice, Plzeň, Nepomuk, Nýřany, Domažlice a Horšovský Týn. V roce 2018 do ORP v Plzeňském kraji kandidovaly také celostátní politické strany – KSČM, ČSSD, ANO 2011, ODS, SPD, KDU-ČSL, Piráti, TOP 09. Nejvíce a nejčastěji se k genderové vyváženosti v kandidátních listinách blížily tyto politické strany – KSČM, ČSSD. Dále jsem genderovou vyváženost kandidátních listin porovnála s výsledky voleb daných kandidátních listin v roce 2018. Došla jsem k závěru, že míra genderové vyváženosti kandidátních listin se neshoduje s mírou genderové vyváženosti v nově zvolených zastupitelstev obcí. V některých ORP došlo k situaci, kdy byl poměr genderové vyváženosti kandidátních listin nižší než v nově zvoleném zastupitelstvu. Tato situace nastala v ORP – Horažďovice, Blovice a Horšovský Týn. Ale v roce 2018 nastala i zajímavá situace v ORP Stod. Zde kandidovalo 35,09 % žen a 64,91 % mužů. Ve výsledku byla genderová vyváženost nově zvoleného zastupitelstva v poměru 53,33 % žen a 46,67 % mužů. Tedy došlo k zastoupení více jak 50 % žen a muži zde byli podreprezentováni. Tento fenomén byl pouze v ORP Stod a následně v dalších volbách se již neopakoval. Dále jsem analyzovala i genderovou vyváženost prvních míst na kandidátních listinách. V roce 2018 bylo registrováno 114 kandidátních listin. V těchto kandidátních listinách kandidovala z prvního

místa 11,40 % žen a 88,60 % mužů. Zde je jasně viditelná genderová nevyváženost, která následně vede i k znevýhodnění žen v daných volbách. To potvrzuje i fakt, že v těchto volbách byla zvolena pouze jedna kandidátka (ORP Sušice) kandidující z prvního místa kandidátní listiny.

V roce 2022 se Plzeňský kraj umístil na 12. místě, jako v roce 2018. Míra genderové vyváženosti kandidátních listin byla 32,64 % žen a 67,36 % mužů. Rozdíl v genderové vyváženosti v kandidátních listinách byl 32,48 %. Průměrná genderová vyváženost kandidátních listin ORP v roce 2022 byla 33,76 % žen a 66,24 % mužů. Průměrného zastoupení kandidátek v kandidátních listinách se podařilo dosáhnout ORP Rokycany, Tachov, Sušice, Blovice, Nýřany a Horšovský Týn. Podprůměrné zastoupení žen v kandidátních listinách se objevilo v ORP Horažďovice, Stod, Přeštice, Stříbro, Kralovice, Domažlice, Klatovy, Plzeň a Nepomuk. V roce 2022 do ORP v Plzeňském kraji kandidovaly nejčastěji tyto celostátní politické strany – KSČM, ČSSD, ODS. Tyto politické strany taktéž disponovaly nadprůměrnou genderovou vyvážeností v kandidátních listinách. V roce 2022 jsem taktéž porovnávala genderovou vyváženost kandidátních listin a výsledků voleb. Závěr této analýzy potvrdil stejnou situaci jako v roce 2018. Genderová vyváženost kandidátních listin nevyjadřuje genderovou vyváženost následujících výsledků voleb. Opět došlo k tomu, že některá nově zvolená zastupitelstva měla vyšší míru genderové vyváženosti, než bylo v kandidátních listinách, například ORP – Horažďovice, Horšovský Týn a Stod. Analýza genderové vyváženosti prvních míst v kandidátních listinách ukázala, že ve 100 registrovaných kandidátních listinách kandidovalo 11 % žen a 89 % mužů. V roce 2022 zde došlo dokonce k nižšímu zastoupení žen na prvním místě v kandidátních listinách než v roce 2018. Nakonec bylo zvoleno 6 kandidátek. Jednalo se o ORP – Sušice, Nýřany, Klatovy a Horšovský Týn.

V poslední podkapitole jsem porovnávala genderovou vyváženost kandidátních listin do zastupitelstev ORP v Plzeňském kraji, kde jsem vycházela z údajů z roku 2018 a 2022, které jsem analyzovala v první a druhé podkapitole třetí kapitoly. Porovnávala jsem celkovou genderovou vyváženost kandidátních listin do zastupitelstev ORP v rámci Plzeňského kraje. A následně jsem porovnávala jednotlivé kandidátní listiny ORP v Plzeňském kraji v roce 2018 s jednotlivými kandidátními listinami ORP v Plzeňském kraji v roce 2022 a jejich genderovou vyváženost.

Z těchto údajů jsem následně došla k závěru, že ve volbách v roce 2018 a 2022 byly kandidátní listiny nestabilní. Docházelo zde k výkyvům v míře genderové vyváženosti. Největší výkyv genderové vyváženosti kandidátních listin jsem zaznamenala v ORP Horšovský Týn. Zde došlo ke zlepšení a největšímu nárůstu v počtu kandidátek v roce 2022. Nestabilitu jsem následně zaznamenala u ORP Rokycany. ORP Rokycany v roce 2018 měla kandidátní listiny s nejvyšší mírou genderové vyváženosti. V roce 2022 následně došlo ke snížení genderové vyváženosti kandidátních listin.

V neposlední řadě bych ráda zmínila, že v současné době zlepšení genderové vyváženost nestagnuje, ale pomalu se posouvá k hranici zastoupení 50 % žen a 50 % mužů. Je zřejmé, že než dosáhneme tohoto cíle bude to trvat ještě několik desítek let. Dle mého názoru je velmi důležité, aby ČR přijala relevantní legislativní opatření, která by podpořila genderovou vyváženost. Ale také aby zavedla určitá opatření, která by pomohla ženám sladit osobní a pracovní život, jak již ostatně jsem zmínila dříve v souvislosti s Fórem 50 %.

SEZNAM LITERATURY

- ANO 2011 (nedatováno). *Až do roztrhání těla! – ANO, bude líp* (https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwj1rt3-4cj-AhUeaqQEHRU1CfUQFnoECA4QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.anobudelip.cz%2Ffile%2Fede%2F2021%2Fano-volebni-program.pdf&usg=AOvVaw0_Uyqe9aW3q9Z6LEjWXK5U, 15.03.2023).
- Balík, Stanislav (2009). *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky* (Praha: Grada).
- Blížkovský, Petr – Strejček, Petr – Lacina, Lubor (2016). *Učebnice evropské integrace* (Brno: Barrister&Principal).
- Česká pirátská strana (nedatováno). *Program* (<https://www.pirati.cz/program/>, 15.03.2023).
- ČSSD (nedatováno). *Volební programy: Desatero ČSSD* (<https://www.cssd.cz/ke-stazeni/volebni-programy/desatero-cssd-pro-volby-do-poslanecke-snemovny-2021/>, 15.03.2023).
- ČSÚ (nedatováno). *Gender: Základní pojmy* (https://www.czso.cz/csu/gender/gender_pojmy, 19.3.2023).
- e-PUSA (nedatováno). *Správní obvody obcí s rozšířenou působností: Plzeňský kraj* (https://www.epusa.cz/index.php?platnost_k=&sessID=0&jazyk=cz&kraj=43, 10.2.2023).
- EIGE (nedatováno a). *Glossary & Thesaurus – Gender balance* (<https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1148>, 14.03.2023).
- EIGE (nedatováno b). *About EIGE* (<https://eige.europa.eu/about>, 24.03.2023).
- EIGE (nedatováno c). *Gender Equality Index: About Index* (<https://eige.europa.eu/gender-equality-index/about>, 23.03.2023).
- EIGE (nedatováno d). *Gender Equality Index: comparing scores in 2020 edition* (<https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020/compare-countries>, 22.03.2023).
- EIGE (nedatováno e). *Gender Equality Index: comparing scores in 2022 edition* (<https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/index/bar>, 22.03.2023).

EUR-Lex (2016). *Smlouva o fungování EU* (konsolidované znění 2016) (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016E/TXT&from=EN>, 21.03.2023).

EUR-Lex (2020). *Sdělení komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů* (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0152&from=EN>, 20.02.2023), s. 1–21.

European Charter for Equality (nedatováno). *Atlas of the Signatories of the Charter – Find a signatory* (https://charter-equality.eu/atlas-of-signatories-of-the-charter/signataires.html?send=ok&c_id=34&nh_id=0&ct_id=0, 21.03.2023).

Fórum 50 % (nedatováno a). *Kdo jsme* (<https://padesatprocent.cz/cz/o-nas/kdo-jsme>, 19.03.2023).

Fórum 50 % (nedatováno b). *Proč je v politice málo žen* (https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/proc_je_v_politice_malo_zen.pdf, 19.03.2023), s. 1–14.

Fórum 50 % (nedatováno c). *Kvůli tomu, že potřebuji mít čistou lednici, přeci neopustím svůj ideál* *změnit* *svět* (https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/tipy-jak-podporit-zeny-v-politickyh-stranach-fin.pdf, 13.02.2023), s. 5–45.

Fórum 50 % (nedatováno d). *Hlavou proti zdi aneb Jak na prosazování genderové rovnosti v ČR* (https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/hlavou-proti-zdi-aneb-jak-na-prosazovani-genderove-rovnosti-v-cr-j-s-kavkova.pdf?fbclid=IwAR05E8fQNYJXEtO0rZGgrxTxKvNxaWV1_d83fBvh6ycIzirq1pb6I9i3tWs, 15.03.2023), s. 15–19.

Fórum 50 % (nedatováno e). *Kvóty a další opatření pro vyšší zastoupení žen v politice* (https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/kvoty-a-dalsi-opatreni_forum.pdf, 16.02.2023), s.1–24.

Fórum 50 % (nedatováno). *Zastoupení žen a mužů v politice: Zastupitelstva měst a obcí* (<https://padesatprocent.cz/cz/statistiky/zastoupeni-zen-a-muzu-v-politice/komunalni-zastupitelstva>, 7.3.2023).

Giddens, Anthony (2009). *Sociologie*, aktualizované a rozšířené vydání revidované Philipem W. Suttonem (Praha: AGRO).

- Hloušek, Vít – Kopeček, Lubomír – Šedo, Jakub (2018). *Politické systémy, 2.*, aktualizované vydání (Brno: Barrister & Principal Publishing).
- Horzinková, Eva – Novotný, Vladimír (2008). *Základy organizace veřejné správy* (Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk).
- KDU-ČSL (nedatováno). *Lidovecký program* (<https://www.spd.cz/program-vypis/#7281>, 15.03.2023).
- Koldinská, Kristina (2010). *Gender a sociální právo: Rovnost mezi muži a ženami v sociálněprávních souvislostech* (Praha: C. H. Beck).
- Kopecký, Martin – Průcha, Petr – Havlan, Petr – Janeček, Jan (2016). *Zákon o obcích. Komentář, 2.*, aktualizované vydání (Praha: Wolters Kluwer ČR).
- Kouba, Karel – Nálepová, Marie – Filipce, Ondřej (2013). Proč jsou ženy v české politice podprezentovány? Analýza kandidátních listin a volebního chování v Olomouckém kraji. *Politologický časopis* 2013 (4), s. 372–391.
- Koudelka, Zdeněk (2007). *Samospráva* (Praha: Linde).
- KSČM (nedatováno). *Program: 11 cílů KSČM* (<https://www.kscm.cz/program/>, 15.03.2023).
- Kubát, Michal (2007). Volby a volební systémy: Další atributy volebních systémů – volební obvody. In Cabada, Ladislav – Kubát, Michal a kol., *Úvod do studia politické vědy* (Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk).
- Maškarinec, Pavel – Bláha, Petr (2020). Politická reprezentace žen v zastupitelstev krajských měst: kvalitativní komparativní analýza (QCA) komunálních voleb v České republice v roce 2018, *Acta Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni* 12 (1), str. 6.
- Maškarinec, Pavel (2019). *Ženy a lokální politika: Komunální volby v České republice v letech 1994–2018 z pohledu politické reprezentace žen* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury).
- Oakleyová, Ann (2000). *Pohlaví, gender a společnost* (Praha: Portál).
- ODS (nedatováno). *Program – 4 pilíře* (<https://www.ods.cz/program/4-pilire>, 15.03.2023).
- Phillips – Anne (1998). *Feminism and Politics* (New York: Oxford University Press).
- Phillips – Anne (2003). *The Politics of Presence: The Political Representation of Gender, Ethnicity, and Race* (New York: Oxford University Press).
- SPD (nedatováno). *Program* (<https://www.spd.cz/program-vypis/#7281>, 15.03.2023).

TOP 09 (nedatováno). *Myslíme na budoucnost* (<https://www.top09.cz/proc-nas-volit/myslíme-na-budoucnost/#hodnoty>, 15.03.2023).

Úřad vlády ČR (2017). *Zpráva za rok 2016 o rovnosti žen a mužů a o naplňování Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v ČR na léta 2014–2020* (https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Aktuality/Zprava-o-rovnosti-za-rok-2016_1.pdf, 21.03.2023), s. 49.

Úřad vlády ČR (2021). *Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030* (https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Aktuality/Strategie_rovnosti_zen_a_muzu.pdf, 10.02.2023), s. 9–104.

Vláda České republiky (nedatováno a). *Přehled vlád ČR 1996–2021* (<https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/>, 05.03.2023).

Vláda České republiky (nedatováno). *Rada vlády pro rovnost žen a mužů* (<https://www.vlada.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/rada-vlady-pro-rovnost-zen-a-muzu-121632/>, 10.03.2023).

VOLBY.CZ (2018a). *Volby do zastupitelstev obcí 05.10. – 06.10.2018: Kandidáti celkem, dle věku a pohlaví – Plzeňský kraj* (<https://www.volby.cz/pls/kv2018/kv22?xjazyk=CZ&xid=1&xv=2>, 24.03.2023).

VOLBY.CZ (2018b). *Volby do zastupitelstev obcí 05.10. – 06.10.2018: Kandidátní listina Sdružení ODS a NK* (<https://www.volby.cz/pls/kv2018/kv21111?xjazyk=CZ&xid=1&xv=11&xdz=2&xnumnuts=3204&xobec=558109&xstrana=389>, 20.03.2023).

VOLBY.CZ (2018c). *Volby do zastupitelstev obcí 05.10. – 06.10.2018: Jmenné seznamy – všichni platní kandidáti dle poř. čísla (Plzeňský kraj)* (<https://www.volby.cz/pls/kv2018/kv22?xjazyk=CZ&xid=1&xv=12#3200>, 20.03.2023).

VOLBY.CZ (2018d). *Volby do zastupitelstev obcí 05.10. – 06.10.2018: Jmenné seznamy – zvolení zastupitelé dle poř. čísla (Plzeňský kraj)* (<https://www.volby.cz/pls/kv2018/kv22?xjazyk=CZ&xid=1&xv=22#3200>, 20.03.2023).

VOLBY.CZ (2018e). *Volby do zastupitelstev obcí 05.10.–06.10.2018* (<https://www.volby.cz/pls/kv2018/kv?xjazyk=CZ&xid=1>, 05.03.2023).

VOLBY.CZ (2021a). *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 8.10. – 9.10. 2021* (<https://www.volby.cz/pls/ps2021/ps2?xjazyk=CZ>, 23.3.2023).

VOLBY.CZ (2022a). *Volby do zastupitelstev obcí konané 23.09.–24.09.2022: Jmenné seznamy – všichni platní kandidáti dle poř. čísla* (Plzeňský kraj) (<https://www.volby.cz/pls/kv2022/kv22?xjazyk=CZ&xid=1&xv=12#3200>, 20.03.2023).

VOLBY.CZ (2022b). *Volby do zastupitelstev obcí konané 23.09.–24.09.2022: Jmenné seznamy – zvolení zastupitelé dle poř. čísla* (Plzeňský kraj) (<https://www.volby.cz/pls/kv2022/kv22?xjazyk=CZ&xid=1&xv=22#3200>, 20.03.2023).

VOLBY.CZ (2022c) *Volby do zastupitelstev obcí konané 23.09.–24.09.2022* (<https://www.volby.cz/pls/kv2022/kv?xjazyk=CZ&xid=1>, 05.03.2023).

VOLBY.CZ (nedatováno a). *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR 1996–2021* (<https://www.volby.cz>, 05.03.2023).

VOLBY.CZ (nedatováno b). *Senát Parlamentu ČR 1996–2022* (<https://www.volby.cz>, 05.03.2023).

Zákon č. 128/2000 Sb., *Zákon o obcích (obecní zřízení)*.

Zákon č. 491/2001 Sb., *Zákon o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů*.

RESUMÉ

In my work I dedicate myself to the gender balance of candidate lists in municipal elections in the Pilsner Region. For an analysis of the gender balance of candidate lists, I have selected type III municipalities, i.e. municipalities with an extended scope in the Pilsner Region. There are 15 municipalities with an extended scope in the Pilsner Region – Blovice, Domažlice, Horažďovice, Horšovský Týn, Klatovy, Kralovice, Nepomuk, Nýřany, Plzeň, Rokycany, Stod, Stříbro, Sušice, Tachov. The subject of gender balance in politics is, in my view, important, as Anne Phillips confirms. In my work, I work primarily with her theory of real presence in politics for the reason of balanced advocacy of the interests of all groups in society. But I also mention other perspectives on the gender balance of theorists Nancy Fraser, Iris Marion Young or Virginia Sapiro. The gender balance of candidate lists is therefore also important for municipalities because of the balanced defence of citizens' interests, since it is the municipalities that are closest to citizens in terms of their possible participation in decision-making. Thus, if the condition of gender balance is fulfilled both in candidate lists and overall in politics, the values and principles of all groups in society will be defended.

The aim of this work is to analyse, evaluate and at the same time compare the situation of gender balance of candidate lists in municipal elections of municipalities with extended scope. I am analysing the candidate lists of municipal elections of municipalities with an extended scope in the Pilsner Region in 2018 and 2022. I analyse individual candidate lists, from which I then conclude whether there is an improvement in gender representation in candidate lists or a deterioration in individual municipalities with an extended scope. I compare the gender balance of candidate lists in 2018 and 2022 and analyze the difference in ratio gender balance of candidate lists in individual municipalities with extended coverage. I am also focusing on possible ways to promote gender balance in politics, working primarily with proposals from the Forum 50 % non-profit organisation.

I conclude that the lists of candidates in municipal elections of municipalities with extended scope are gender imbalanced. While it is important to mention that overall there has been a slight improvement since 2018. Unfortunately, achieving gender balance is unlikely to happen for decades. Of course, not all municipalities with an extended scope in

the Pilsner Region have seen improvements in candidate lists, e.g. in the municipality of Rokycany. I would also mention that the reason for the gender imbalance may be the absence of e.g. gender quotas, intra-party quotas in the Czech Republic or measures that would help to increase the rate of gender balance (e.g. supporting women in reconciling their personal and working life).